KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN YAŞAM DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tümay ÇELİKİZ

Lefkoşa
Haziran, 2020

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN YAŞAM DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tümay ÇELİKİZ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA

Lefkoşa
Haziran, 2020

Onay

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tümay ÇELİKİZ'in "Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Deneyimlerinin İncelenmesi" isimli tezi Haziran 2020 tarihinde jürimiz tarafından Özel Eğitim Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı – Soyadı	İmza
Başkan:	Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK	…….
Üye*:	Yrd. Doç. Dr. Tara YEKTAOĞLU	……..
Üye (Danışman):	Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA	..……...

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

……/…../ 2020

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Enstitü Müdürü

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel ettik kurallarının gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

06/06/ 2020

Tümay ÇELİKİZ

Teşekkür

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak çalışmanın her aşamasında katkıda bulunan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince bilgilerini benimle paylaşan, yol gösteren ve tezimde uzman görüşü veren değerli hocalarıma çok teşekkür ederim.

Verilerin toplanması sürecinde araştırmaya katılarak yaşadıklarını benimle paylaşan ailelere şükranlarımı sunarım.

Okul yaşantım ve çalışma hayatım boyunca benden sevgilerini ve desteklerini esirgemeyen maddi manevi olarak sürekli varlıklarını hissettiren aileme çok teşekkür ederim.

Tümay ÇELİKİZ

Haziran/2020

Özet

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Deneyimlerinin İncelenmesi

Tümay ÇELİKİZ

Yüksek Lisans Tezi, Özel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA

Haziran 2020, 86 sayfa

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların bilinçli bir aileye sahip olmaları çocuğun geleceği için önemlidir. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip olmak aileler için oldukça zor olsa da, tanı öncesinde ve sonrasında ailelerin çocukları ile kuracakları iletişim öğrenme zorluğu sürecinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler tanı öncesi ve tanı sonrasında birçok zorlukla karşı karşıya kalabilmektedir. Sosyal hayatın kısıtlanması, psikolojik sorunların başlaması, maddi imkanların yetersizliği, çocuğa yeterli zaman ayıramama bu zorluklardan bazılarıdır. Bu nedenle araştırmanın amacını; öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimleri ailelerin tanı öncesi ve tanı sonrasında çocukları ile kurdukları iletişim, çocuklara yaklaşımları, karşılaştıkları zorluklar ve yaşadıkları süreçlerin incelenmesi oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada öğrenme güçlüğüne sahip 24 çocuğun aileleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde elde edilen bulgular 11 ana tema içerisinde analiz edilmiştir. Elde edile bulgulara göre öğren güçlüğü olan çocuğa sahip aileler tanı öncesi ve sonrasında benzer zorluklarla mücadele etmektedir. Tanı sonrasında daha da bilinçli hareket eden aileler sosyal hayat, aile yaşamları, psikolojik durumlar ve maddi zorluklar ile mücadele eder hale gelmiştir. Ailelerin yaşadıkları zorluklar sosyo-ekonomik faktörlere göre değişkenlik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Güçlüğü, Aile, Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuk

Abstract

The Examination on Life Experiences of Children With Specific Learning Difficulties of Families

Tümay ÇELİKİZ

Master Thesis, Department of Special Education

Thesis Supervisor: Assist Prof. Dr. Başak Bağlama

June 2020, 86 pages

It is important for the future of the child that children with learning difficulties have a conscious family. Although having a child with learning difficulties is quite difficult for families, it has an important effect in the process of learning to communicate with the children of families before and after the diagnosis. Families with children with learning difficulties may face many difficulties before and after diagnosis. Some of these difficulties are the restriction of social life, the beginning of psychological problems, insufficient financial means, and not being able to allocate enough time for the child. Therefore, the purpose of the research; The life experiences of families with children with learning difficulties are the communication of families with their children before and after the diagnosis, their approach to children, their difficulties and the processes they experience. In this study, semi-structured interview technique, one of the qualitative research methods, was used. In the study, semi-structured interviews were made with the families of 24 children with learning disabilities. Findings obtained as a result of the research have been analyzed in 11 main themes. According to the findings, families with children with learning difficulties struggle with similar difficulties before and after diagnosis. Families acting more consciously after the diagnosis have become struggling with social life, family lives, psychological situations and financial difficulties. It was concluded that the difficulties experienced by families vary according to socio-economic factors.

Keywords: Learning Difficulties, Family, Children With Learning Difficulties

İçindekiler

Onay 1
Etik İlkelere Uygunluk Beyanı 2
Teşekkür 3
Özet 4
Abstract 5
İçindekiler 6
Tablolar Dizini 8
Kısaltmalar Dizini 9

BÖLÜM I

Giriş 10
Problem Durumu 12
Araştırmanın Amacı 12
Alt Amaçlar 13
Araştırmanın Önemi 13
Sınırlılıklar 13
Tanımlar 14

BÖLÜM II

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar 15
Öğrenme Güçlüğü Tanımı 15
Öğrenme Güçlüğünün Tarihçesi 16
Öğrenme Güçlüğünün Görülme Sıklığı 18
Öğrenme Güçlüğünün Tanılanması 19
Disleksi 21
Disgrafi 21
Diskalkuli 22
Öğrenme Güçlüğünde Erken Tanının Çocuk ve Aile İçin Önemi 23
Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Çocuklarda Gelişim Özellikleri ve Ailelerin Rolü 24
Dünya'da Öğrenme Güçlüğü İle İlgili Araştırmalar 27
KKTC'de Öğrenme Güçlüğü Uygulamaları 28
Türkiye'de Öğrenme Güçlüğü İle İlgili Araştırmalar 28

Öğrenme Güçlüğü ve Aile 30
Öğrenme Güçlüğü ve İletişim 34
Öğrenme Güçlüğünde Aile ve Çocuk İletişiminin Önemi 35
Ailelerin Öğrenme Güçlüğünde Geçirdiği Süreçler 36
Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Olan Ailelerin Karşılaştıkları Sorunlar 38
İlgili Araştırmalar 40

BÖLÜM III

Yöntem 44
Araştırmanın Modeli 44
Çalışma Grubu 44
Veri Toplama Aracı 47
Verilerin Analizi ve Yorumlanması 48

BÖLÜM IV

Bulgular 50

BÖLÜM V

Tartışma 69

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler 75
Sonuç 75
Öneriler 77

KAYNAKÇA 79
EKLER 84
Ek 1: Görüşme Formu 84
Ek 2 – Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Onay Formu 85
İntihal Raporu 86

Tablolar Dizini

Tablo 1: Katılımcıların Ebeveyn Durumları.....51

Tablo 2: Katılımcıların Yaş Dağılımları…….52

Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Durumları Dağılımı……..…....52

Tablo 4: Katılımcıların Çocuklarının Yaş Dağılımları.....53

Tablo 5: Katılımcıların Çocuklarının Öğrenme Güçlüğü Tanısı Aldığı Yaşların Dağılımı……..…….…53

Tablo 6: Katılımcıların Çocuklarının Kaç Yıldır Özel Eğitim Destek Hizmetlerinden Faydalandığının Yıllara Göre Dağılımı……..…….…...54

Kısaltmalar Dizini

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

GISD : Görsel İşitsel Sayı Dizileri Testi

LDA : Öğrenme Güçlükleri Derneği

NJCLD : Öğrenme Güçlükleri Ulusal Birleşme Konseyi

ÖG : Öğrenme Güçlüğü

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

BÖLÜM I
Giriş

Öğrenme güçlüğü; herhangi bir çocuğun matematiksel becerileri, okuma, yazma ve anlatım becerilerinin eğitim seviyesi, zeka seviyesi ve yaşına göre bekleneni altında olması durumu olarak tanımlanmaktadır (Frank, 2017). ÖG; çocuğun okuma-yazma, matematik-aritmetik beceriler, konuşma-dinleme, akıl yürütme yeteneğini kazanma ve kullanabilmesinde yaşadığı zorluk olarak tanımlanmaktadır. Wanlass'a göre öğrenme bireylerin yaşantıları boyunca davranışlarında süre gelen kalıcı ve köklü değişikliktir (Kurtbeyoğlu, 2019). Öğrenme sorunu yaşayan birey ise tam olarak öğrenme faaliyetini yerine getiremez. Öğrenme, bir bireyin hayatına doğrudan etki eden, bireylerin yaşamları boyunca davranışlarını, duruşunu ve hayat görüşlerine etki eden bir unsurdur. Bu nedenle öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda erken tespit oldukça önemlidir (Vassaf, 2004).

Öğrenme güçlüğünde erken tanını olabilmesi için aile faktörü, ailenin sosyo ekonomik ve eğitim düzeyi ve ailelerin çocuğuyla ilgili düzeyi doğrudan etkilidir. Bilinçli aile çocuğunda zorluğu gözlemlediğinde, uzmana gidene kadar geçirdiği süreçte çocuğuna daha dikkatli davranırken, bilinçsiz aile yapısında bu durum tam tersi bir kimliğe bürünmektedir (Baltacıoğlu, 2016). Öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların bilinçli bir aileye sahip olmaları çocuğun geleceği için önemlidir. Çocuğa kızmalar, bağırmalar, dönemsel olarak hakarete varan söylemler de görülmektedir. Bu gibi durumlar çocuktaki öğrenme zorluğu yaşanan sorunsal türleri arttırabilmektedir. Bu süreçte ailesinde şefkat ve sevgi gören çocuk ise içinde bulunduğu süreci atlatmak için gayret gösterecektir (Geary & Hoard, 2001). Teşhisi koyan, öğrenme zorluğunun doğuştan gelen hormanal bir gelişim bozukluğu olduğunu düşünen aileler çocuklarını yetersiz zeka da görüp onlara karşı davranışlarını da zaman zaman kontrol edememektedir.

Kimi aileler kendilerince yaptıkları araştırmalarda öğrenme güçlüğünü beynin merkezinden kaynaklanan bir soruna bağlasa da doğru olarak bilinen bu yanlışlar, zorluk yaşayan çocuğu felakete götürebilmektedir (Kurtbeyoğlu, 2019). Ailelerin sosyal ve ekonomik durumları, öğrenme güçlüğü çeken çocukların mevcut hallerine olumlu ya da olumsuz etki etmektedir. Düşük bir ekonomik seviyeye mensup bir ailenin çocuklarına ilgi ve yaklaşımı ile yüksek bir gelir seviyesine mensup bir ailenin çocuklarına ilgi ve alakası bir olmamaktadır (Kalkan, 2019). Öğrenme

güçlüğü belirtilerinin aile tarafından doğru olarak değerlendirilip erken tanı konması çocuğun ileride sağlıklı bir birey olarak hayatına devam etmesi açısından oldukça önemlidir. Bireylerin öğrenme güçlüğü problemlerinin anlaşılamayıp uygun tedavi ve eğitim programlarına dahil edilmemesi onların toplumdan soyutlanıp kendi içlerine kapanmasına neden olabilir.

Çocuklarda öğrenme güçlüğünün var olması okul öncesi dönemlere dayanmaktadır (Olkun ve Akkurt, 2015). Öğrenme güçlüğü olan çocuklar ne kadar belli etmeseler bile güçlüklerinin ve okuma yazma konusunda sınıftaki diğer arkadaşlarının gerisinde olduklarının farkındadırlar. Bu yüzden çocuklarda çoğu zaman kaçınma davranışı gözükür ve derslere katılmakta isteksiz olmalarına neden olmaktadır (Sürmeli, 2019). Dünya'da ve KKTC'de öğrenme güçlüğü ile ilgili farkındalık yeterince oluşmadığı için öğrenme güçlüğü tespiti ancak okula başladıkları dönemde ortaya çıkmaktadır. Ailelerin bilinçsiz olduğu gibi zaman zaman öğretmelerde öğrenme güçlüğü hakkında yeterince bilgi ve eğitime sahip olmadıklarından dolayı, bu tarz problem yaşayan çocukların sorunlarına duyarsız kalmaktadırlar. Öğrenme güçlüğü 'nün geç fark edilme ve tespit edilmesinin önündeki en büyük engellerden biri eğitimdeki yetersizliktir (Butterworth, 2003). Öğrenme sorunlarının en sık nedeni yetersiz ve kalitesiz eğitimdir. Bu nedenle, özellikle devlet okullarına devam eden öğrencilere konulan öğrenme güçlüğü tanılarına dikkatli bir şekilde yaklaşmak gereklidir (Karakaş & Dinçer, 2017).

Öğrenme güçlüğünde erken teşhis çocukların tedavi süreçlerine erken başlayıp yaşıtlarına yetişebilmeleri bakımından son derece önem taşımaktadır. Erken teşhisin okul öncesi dönemde konulabilmesi ise öğrenme güçlüğü olan çocuğun ailesinin bilinçli olması ile mümkün olabilir. Bireylerde nörolojik temelli problemler nedeniyle oluşan yazma, okuma vb. gibi durumlarda görülen sorunlar öğrenme güçlüğü olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme güçlüğünün etkileri, okul öncesi dönem içerisinde görülmeye başlamakta olup hayat boyu devam eden ve bu hususta gerekli olan tedbirler alınmadığı takdirde yetişkinlerin ve çocukların eğitim-öğretim başta olmak üzere sosyal ve psikolojik taraflarını da negatif olarak etkileyen bir sorundur.

Öğrenme güçlüğünde erken teşhis çocukların tedavi süreçlerine erken başlayıp yaşıtlarına yetişebilmeleri bakımından son derece önem taşımaktadır. Erken teşhisin okul öncesi dönemde konulabilmesi ise öğrenme güçlüğü olan çocuğun ailesinin bilinçli olması ile mümkün olabilir. Anne babalar çocukların bu hareketli yaşamlarını kendi disiplin yöntemleriyle yönlendirmeye çalışırlar. Anne ve babaların

disiplin yöntemleri çocukların özgüvenleri, benlik saygıları, sorumluluk duyguları ve problem çözme becerileri üzerinde olumlu yönde etki edebildiği gibi hayal kırıklığı, düşük benlik saygısı vb. olumsuz etkilere de neden olabilmektedir.

Problem Durumu

Öğrenme güçlüğü; dinleme, konuşma, okuma, yazma, mantık yürütme, problem çözme ya da matematik alanındaki yeteneklerin kullanımında zorluk yaşanmasıdır. Aynı zamanda, kişinin bilgiyi depolaması, işlemlemesi ve üretmesi konusunda da zorluk yaşamasına neden olmaktadır. Öğrenme güçlüğü hem çocuklar hem de aileler için oldukça zor bir durumdur. Öğrenme güçlüğü tanısı konulan çocukların aileleri tanı döneminde ve tanı sonrasında kendilerini suçlayabilmektedir. Öğrenme güçlüğü olan çocukların gelecekleri için bilinçli bir aileye sahip olmaları oldukça önem taşımaktadır. Çünkü bilinçli bir ebeveyn çocuğunda güçlüğü gözlemlediği zaman, uzmana gidene dek geçirmiş olduğu bu süreçte çocuğuna daha dikkatli davranış sergilerken, bu durum bilinçsiz ebeveyn yapısında tam tersi olmaktadır. ÖG'si olan çocukların aileleri bu durum ile başa çıkabilmek için kendi yapıları ve durumlarına göre çözüm arayışına girebilmektedirler. Ailelerin başa çıkma yöntemlerini ve kapasitelerini etkileyen birçok unsur vardır. Dini inanışlar, sosyo-ekonomik düzeyleri, yakın çevresinin tutumu, toplumsal özellikler bu unsurlara örnek olarak verilebilir (Baltacıoğlu, 2016).

Öğrenme güçlüğü erken tespit edildiğinde ebeveynlerin güçlük yaşayan çocuklarına karşı bilinçli bir şekilde hareket etmesi ve çocukları ile ilgilenmesi son derece önem taşır. Çocuğun geçirdiği bu zorlu süreç içinde ailesinin yanında olması çok önemlidir. Ailelerin başa çıkma yöntemlerini ve kapasitelerini etkileyen birçok unsur vardır. Dini inanışlar, sosyo-ekonomik düzeyleri, yakın çevresinin tutumu, toplumsal özellikler bu unsurlara örnek olarak verilebilir. Bu bilgiler ışığında bu araştırma öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerine ilişkin daha derinlemesine bilgi edinebilmek amacı ile yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi ve yaşanılan durumların tespiti açısından rehber kaynak olma özelliğine sahiptir. Bu nedenle araştırmanın ana amacında; ailelerin tanı öncesi ve tanı sonrasında çocukları ile kurdukları iletişim, çocuklara yaklaşımları,

karşılaştıkları zorluklar ve yaşadıkları süreçlerin aşağıdaki alt sorular ile detaylandırılmış olup, araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Alt Amaçlar

1.Öğrenme güçlüğüne sahip çocuğun eğitim hizmetlerden faydalanırken yaşanılan olumlu veya olumsuz deneyimleri nelerdir?
2.Öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip olmak aile içinde ne tür zorluklar oluşturmaktadır?
3.Öğrenme güçlüğü tanısı öncesi ailelerin çocukları ile iletişimi ne düzeydedir?
4.Çocuğa öğrenme güçlüğü tanısı konduktan sonra aileler neler yaşamıştır?
5.Öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuklar okul sürecinde neler yaşamıştır?
6.Öğrenme güçlüğü tanısı olan çocukların durumu aile yaşantısını ne düzeyde etkilemiştir?

Araştırmanın Önemi

Öğrenme güçlüğü ile ilgili çocukları ve çocukların ailelerini inceleyen çalışmalara bakıldığında, KKTC'de ailelerin yaşadıkları süreçleri doğrudan inceleyen çalışmaların yeterli sayıda olmadığı görülmektedir. Bu nedenle araştırma, öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi açısından önem arz etmektedir. KKTC'de öğrenme güçlüğüne sahip çocuğu olan aileler ile ilgili araştırmalar sayısı oldukça azdır. Bu araştırma KKTC'de öğrenme güçlüğüne sahip çocuğu olan ailelerin yaşadıkları süreçlerin neler olduğunun belirlenmesi açısından fark yaratmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma Ela Özel Eğitim Rehabilitasyon bölgelerinden gelen 24 öğrenme güçlüğüne sahip çocukların aileleri ile sınırlıdır.

Bu araştırma; Ela Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezine aşağıdaki bölgelerden gelen ve araştırmaya dahil olan 24 ebeveynler ile sınırlıdır.

- Lefkoşa
- Girne
- Güzelyurt
- Gazimağusa

Araştırma, görüşme formu ile sınırlıdır.

Tanımlar

Öğrenme Güçlüğü: Herhangi bir çocuğun matematiksel becerileri, okuma, yazma ve anlatım becerilerinin eğitim seviyesi, zeka seviyesi ve yaşına göre bekleneni altında olması durumu olarak tanımlanmaktadır (Frank, 2017). ÖG; çocuğun okuma-yazma, matematik-aritmetik beceriler, konuşma-dinleme, akıl yürütme yeteneğini kazanma ve kullanabilmesinde yaşadığı zorluk olarak tanımlanır.

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Aileler: Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip olmak aileler için oldukça zor olan ve sorumluluklar gerektiren bir durumdur. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler karşılaştıkları durum ile ilgili kendilerini suçlayabilmekte, sosyal, psikolojik ve maddi sorunlar yaşayabilmektedir. Ailelerin yaşamları öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında büyük oranda değişebilmektedir.

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Deneyimleri: Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip olmak aileler için süreç gerektirirken, çocuklarını bu süreçte takip etme, gelişimlerine katkı sağlama ve destek olma gibi gereklilikleri getirmektedir. Ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi öğrenme güçlüğü öncesinde ve sonrasında daha bilinçli önlemler alabilmek için önemli olabilmektedir.

BÖLÜM II

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Öğrenme Güçlüğü Tanımı

Öğrenme güçlüğü başka bir ifadeyle disleksi, okuma, yazma, konuşma, dinleme, matematik ve akıl yürütme becerilerinin kazanılmasıyla beraber oluşan bir gelişim bozukluğu olarak tanımlanabilir (Joseph, 2013). Öğrenme güçlüğü, sayma, sayı ve hesaplama işlemlerinde kullanılan, belli bir miktar belirten, figür, sembol veya kelime ile anlatılan aritmetik değer olarak açıklanmaktadır (Kalkan, 2019). Ayrıca kişiyi çevreleyen dünyaya anlam verebilmesini sağlayan temel bir parametredir. Öğrenme güçlüğü çeken kişilerin günümüzde gelişen teknoloji ve tıp doğrultusunda %100'e kadar iyileşmesi sağlanabilmektedir. Öğrenme güçlüğü ilk defa 1962 senesinde nitelendirilmiştir (Gürsel, 2017). Öğrenme güçlüğünün, merkezi sinir sistemi işleyişinde meydana gelen bir bozukluk ile ortaya çıkabileceği gibi doğuştan gelen bir problem olabileceği de ifade edilmektedir (Kempe & Gustafson, 2011). İlköğretim dönemi ile birlikte başlayan öğrenme süreci çocukta var olan öğrenme bozukluğunun ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Keith, 2016). Öğrenme aşamasında çocuğun öğrenme alanlarındaki işlev bozuklukları ve bilgi ediniminde görülen güçleşme, çocukta öğrenme güçlüğünün var olduğunu göstermektedir (Anne & Evelyn, 2014).

Disleksi olan bireyin zeka düzeyinin yaşıtlarından daha geride olduğu ifade edilemez. Disleksi sahibi olan çocukların zeka düzeylerinin çoğunlukla normal veya normalin üstünde olduğu belirlenmektedir (Doğru, 2000). Disleksi; zeka düzeyinden bağımsız olarak okuma, yazma, dinleme, konuşma, heceleme, okuduğunu anlama, kendini ifade etme ve matematiksel hesaplamalar yapma gibi durumlarda ortaya çıkan gelişimsel bir bozukluk olarak açıklanmaktadır (Wehmeyer, 2016). Okul öncesi dönemde oyun ağırlıklı aktivitelerde bulunan çocuklar, ilköğretim sürecinin başlamasıyla beraber okunulanı anlatma, okuma, dinleme ve yazma gibi becerileri edinmektedirler (Kurtbeyoğlu, 2019). Bu dönem içerisinde çocukta var olan fakat daha önce fark edilmemiş öğrenme bozuklukları gözlemlenmektedir.

Amerikan Psikiyatri Birliği (2001); özel öğrenme güçlüğü zekası normal ya da normalin üstünde olan kişilerin, standart testlere göre zeka seviyesi, yaşı ve almış olduğu eğitim göz önüne alındığında yazılı anlatım, matematik ve okuma seviyesinin

beklenenin oldukça önemli oranda altında olması ile tanısı konulan bozukluğu öğrenme güçlüğü olarak tanımlamıştır (Sak, 2017).

Milli Özürlü Çocuklar Danışma Kurulu (ACHC) 1968'de özel öğrenme güçlüğü olan çocukların psikolojik süreçlerin temelini içeren yazılı ve sözlü dili kullanma, anlama gibi alanların bir veya birden fazlasında bozukluk gösterdiğini açıklamıştır (Vassaf, 2004). ACHC'nin yapmış olduğu bu açıklama göz önüne alındığında özel öğrenme güçlüğü olan çocukların dinleme, konuşma, düşünme, yazma, imla ve matematik de bozukluk gösterdiği söylenebilir (Bender, 2014). Tüm bu problemlerin beyin hasarı, anlamaya dayalı özürler, minimal beyin disfonksiyonu, konuşma ve yazma bozuklukları gibi birçok durumu kapsadığı belirtilmektedir. Ancak çevresel mahrumiyet, görsel, işitsel, motor özürlerde, duygusal bozuklukta, mental retarde de gözlenen sorunları kapsamamaktadır (Sürmeli, 2019).

Öğrenme Güçlüğünün Tarihçesi

1980'li yıllarda NJCLD (Öğrenme Güçlükleri Ulusal Birleşme Konseyi) kurulmuştur. Öğrenme Güçlükleri Ulusal Birleşme Konseyi'nde türlü kuruluşlar bir araya gelerek özel öğrenme güçlüğü ile alakalı yeni bir betimleme yapmışlardır (Yıldırım, 2012). Yapılan bu betimlemeye göre; okuma, konuşma, yazma, dinleme, aritmetik ve mantıksal becerinin kazanımı ve kullanımında önemli güçlükler ve bozuklukların meydana getirdiği heterojen bir grubu ifade etmek adına özel öğrenme güçlüğü kavramı kullanılabilmektedir (Kalkan, 2019). NJCLD'nin yapmış olduğu bu tanımda ÖG, merkezi sinir sistemindeki aksaklıkların ortaya çıkardığı bozukluklara bağlı olarak kişinin tüm yaşam alanlarında etki gösterebilen doğuştan var olan geniş çaplı bir kavram şeklinde kabul edilmiştir (Ruth, 2013).

LDA (Öğrenme Güçlükleri Derneği) 1986 senesinde ise kişide meydana gelen yetersizliğin uzun vadeli olduğunu vurgulamış ve bu durumun öğrenme güçlüğü olan çocukların okul içinde ya da okul dışındaki başarısını negatif doğrultuda etkilediğini belirtmiştir (Melekoğlu, 2017). Öğrenme Güçlükleri Derneği'nin yaptığı bu açıklamaya göre; ÖG sinir sistemi bozukluğu kökenine dayandığı varsayılan, sözel ya da sözel olmayan becerilerin geliştirilmesi, sergilenmesi ve bütünleştirilmesi süreçlerinin birinde veya daha fazlasında etki gösteren kronik bir bozukluktur. Özel öğrenme güçlüğü bozukluğunun belirme durumları ve bu durumların şiddetinin bireyden bireye göre değişiklik gösterdiği görülmektedir . Bu durumdan dolayı

bireyin özsaygıları, sosyal ilişkileri ve eğitim hayatının yaşam boyu etkilendiği belirtilmektedir (Karakaş & Dinçer, 2017).

Özel öğrenme güçlüğü alanında gerçekleştirilen çalışmaların etkisine bağlı olarak NJCLD kabul ettiği ilk açıklamada değişime gitmiş ve açıklamayı geliştirmiştir. Öğrenme Güçlükleri Ulusal Birleşme Konseyi ÖG'yi, farklı yapılarda bir grup bozukluğu karşılayan ve çocuğun yazması, okuması, sayısal becerilerin kazanılması, kullanılması ve akıl yürütmesi sürecinde ortaya çıkan önemli güçlükler ile meydana gelen geniş kapsamlı bir kavram olarak tanımlamıştır (Gürsel, 2017). Öğrenme güçlüğü olan çocuktaki bu durumun ömür boyu devam ettiği ve bu durumun merkezi sinir sisteminde oluşan bir fonksiyonu ile meydana geldiği öngörülmektedir (Lee, 2014). Özel öğrenme güçlüğü olan çocuğun otokontrol gerektiren eylemlerinde, sosyal iletişiminde ve sosyal algısında meydana gelen sorunlar öğrenme güçlüklerinin yanında ortaya çıkabilmekte fakat başlı başına bir öğrenme güçlüğü meydana getirmemektedirler (Soderstrom & Gillberg, 2003). Bunun yanı sıra özel öğrenme güçlüğü; ağır duygusal bozukluk, duyu bozuklukları, mental gerilik gibi dışsal etkiler ile ortaya çıkabilmektedir (Ansari, 2008).

Korkmaz, özel öğrenme güçlüğünü, zeka seviyesi normal ya da normalin üzerinde olan, belirgin bir beyin patolojisine sahip olmayan, duyusal anlamda bir engeli olmayan, birinci düzeyde ruhsal bir hastalığı olmayan, standardize edilmiş bir eğitime karşın zeka ve yaş seviyesine uygun bir başarı gösteremeyen, kendini idare etme, sosyal algı, etkileşim problemleri yaşayan, konuşma, yazma, okuma, matematik, dinleme yeteneklerinin edinilmesi, kullanılması ve aklı yürütmede ciddi yetersizlikler gösteren tüm kişileri içeren bir bozukluk olarak açıklamıştır (Semerci, 2013). Battal (2007), ÖG olan çocukları, yazma, konuşma, düşünme, dinleme, okuma veya aritmetik soruları çözme, anlamlandırma veya yazılı ve sözlü dili öğrenip kullanmadaki psikolojik süreçlerden birinde veya daha fazlasında yetersizliklerin olduğu çocuklar şeklinde betimlemiştir (Semerci, 2013).

Bireyin yaşamında önemli sorunların ortaya çıkmasına neden olan öğrenme güçlüğünün sebebi net olarak bilinmemekte, fakat araştırmalar beyin yapısındaki fonksiyonel farklılıklar ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Öğrenme güçlüğünde ortaya çıkan bu farklılıklar kişiye doğuştan gelmekte ve kalıtımsal olmaktadır (Kalkan, 2019). Öğrenme güçlüğü yaşayan bir kişinin anne veya babasında benzer bir öykünün olması ya da kardeşlerden bir tanesinde öğrenme güçlüğüne rastlanması halinde diğer çocukta da rastlanma olasılığı yüksek olacaktır (Rich & Shapiro, 2016).

Bazen, kişinin gebelik döneminde alkol kullanımı, düşük kiloda ya da prematüre doğum, oksijen azlığı gibi nedenler de çocukta öğrenme güçlüğüne yol açabilmektedir. Fakat kültürel farklılıklar, çevresel etkenler ya da ekonomik zorlukların öğrenme güçlüğüne etki etmemektedir (Kurtbeyoğlu, 2019).

Öğrenme Güçlüğünün Görülme Sıklığı

Öğrenme güçlüğüne dair standart bir tanılama kriterleri ve tanımın olmaması nedeniyle ÖG'nin görülme sıklığı ile alakalı farklı oranlar ve veriler bildirilmiştir. ÖG ile ilgili gerçekleştirilen birtakım çalışmalarda, ÖG'nin okul çağında olan çocuklarda görülme oranının ortalama % 6 olduğu açıklanmaktadır (Karakaş & Dinçer, 2017). Ancak farklı kaynaklarda ise öğrenme güçlüğünün okul çağındaki çocuklarda görülme oranının % 9 ile % 16 arasında olduğu belirtilmektedir.

2011 senesinde İngiltere'de gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde öğrenme güçlüğüne sahip 287 bini çocuk olmak üzere toplam 1.200 bin kişi olduğu belirlenmiştir (Mamie ve Walter, 2015). ABD'de ise 2.5 milyon öğrencinin ÖG teşhisi aldığı bildirilmiş ve özel eğitim hizmeti alan öğrencilerin 1/4'ünün ÖG olan çocuklardan meydana geldiği ifade edilmiştir. Diğer taraftan Amerika'nın Güney Indiana eyaletinde öğrenme tanısı alan öğrenci oranının daha yüksek olduğu belirlenmiş, 9-12 yaşlar arasında olan çocuklarda ÖG yaygınlığı yüzde 16-18 olarak görülmüştür (Melekoğlu, 2017). Kanada genelinde ise ÖG görülme oranının % 6 ile % 11 arasında olduğu belirtilirken; Kanada'nın bir eyaleti olarak bilinen British Columbia Eğitim Bakanlığı'nın, özel eğitim hizmetlerinden almış oldukları raporlara bağlı olarak gerçekleştirdiği çalışma neticesinde % 4 olarak belirledikleri bu oranın ülke ortalamasının altında olduğu bildirilmektedir. Bu durumun Türkiye'de okul çağında olan çocukların ortalama % 15 ile % 25 arasında olduğu, hemen hemen her çocuktan birinde de öğrenme bozukluğu görüldüğü bilinmektedir (El Kah ve Lakhouaja, 2018). Öğrenme güçlüğü olan çocukların ne kadarının tanılanabildiği ve tanılama ölçütlerinde ortaya çıkan farklılıklar hususundaki belirsizliklerin ülkeler arasında farklı oranların görülmesine yol açmakta ve yaygınlık ile alakalı net bir düşünceye varmayı zorlaştırmaktadır. Özetle, ÖG okul çağındaki çocuklardaki yaygınlığının resmi olarak % 6 olarak belirtilmiş olsa da % 16 ya da daha çok oranda çocuğun tanılanmamış bir dikkat ve öğrenme problemi olduğu belirtilebilir (Karakaş & Dinçer, 2017).

ÖG görülme sıklığında cinsiyetler arası farkın olduğuna dair çalışmalar yapılmış ve bu hususta türlü oranlar ifade edilmiştir. Yapılan çalışmalarda, ÖG'nin kızlara nazaran erkeklerde görülme sıklığının 4-11 kat daha fazla olduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen başka araştırmalar sonucunda da 5 ile 15 yaşları arasındaki çocuklarda ÖG nedeniyle özel eğitim hizmeti alanların 2/4'ünün erkeklerden meydana geldiği saptanmıştır (Olkun, 2015). Öğrenme güçlüğünde yaşanan cinsiyet farkının bilhassa yazma güçlüğünde belirgin bir şekilde görüldüğü ve ÖG teşhisi almış olan erkeklerde, yazma güçlüğünün yaygın olduğu belirtilmiştir. ÖG olan kız öğrencilerin, liseden sonra herhangi bir eğitim kurumuna gitmeyen erkek öğrencilerden daha çok bir eğilim gösterdiği de ifade edilmiştir.

Öğrenme Güçlüğünün Tanılanması

Günümüzde oldukça fazla hastalık türü bulunmaktadır. Bu nedenle, her hastalığın erken tanısı büyük önem taşımaktadır (Sylvia, 2006). ÖG olan çocukların erken teşhis konularak gerekli olan müdahalenin uygulanması ile akranlarının düzeyine yetişecekleri belirtilmiştir (Kurtbeyoğlu, 2019). Öğrenme güçlüğü tanısının erken tespiti ve müdahalesi sayesinde çocuk gerçek potansiyelini sergileyebilecektir. Çocukların normal zeka testi puanına sahip olup, aşırı hareketlilik, konuşmada gecikme, koordinasyonda ve dikkatte zayıflık ve algılama sorunları yaşaması durumunda ÖG açısından değerlendirilmesi gerekir (Olkun, 2015).

ÖG riski taşıdığı düşünülen çocukların erken tanısı için bilhassa okul öncesi dönem içerisinde dikkatli bir şekilde takip edilmesi gerekmektedir (Özyürek, 2015). ABD Engelliler Milli Komitesi tarafından hazırlanan 2006 yılı raporunda, doğumundan itibaren dört yaşına kadar gelişim geriliği gösteren çocukların ileriki dönemler içinde öğrenme güçlüğü için risk etkeni taşıyacağı açıklanmıştır (Priscilla, 2011). ÖG tanısının konulması güç olmasına rağmen bu durum erken fark edilebilmektedir (Melekoğlu, 2017). Çoğunlukla anneler tarafından, çocuğunun yaşıtlarından ya da diğer çocuklardan farklı gelişen bir durum gözlemlenmesi halinde öğrenme güçlüğü fark edilebilir.

Çocuktaki öğrenme güçlüğünün erken tanısı ve müdahalesinde çocuk doktorları, çocuk gelişimcileri ve okul öncesi öğretmenleri oldukça önem taşımaktadır. Fakat ÖG ile alakalı bilgi yetersizliğinden dolayı ebeveynler, doktorlar ve eğitimciler tarafından erken tanı konulmasına rağmen, gereken zamanda değerlendirme ve müdahale gerçekleştirilemeyebilmektedir (Sürmeli, 2019).

Öğrenme güçlüğü yaşadığı düşünülen çocuğun bir uzman tarafından gelişimsel özellikleri, doğum öyküsü, ailenin sosyo-kültürel özellikleri ve okul performansı ele alınarak klinik değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir (Olkun, 2015). Öğrenme güçlüğü, Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan ve teşhis koyma kıstaslarının belirlenmesi amacıyla bir kaynak olan DSM 5'te Öğrenme Bozukluğu olarak yer almaktadır. Öğrenme Bozukluğu tanı kriterlerine göre okul ve öğrenme kabiliyetlerini kullanma zorluklarının gereken girişimler yapılmış olmasına karşın en az altı ay devam ediyor olması ile aşağıdaki belirtilerden en az birinin bulunması gerekir (Kurtbeyoğlu, 2019).

- Harf harf söyleme ve yazma güçlüğü çekiyor olması gerekmektedir.
- Okunanın anlamını anlama güçlüğü çekiyor olması gerekmektedir.
- Kelime okumanın çok yavaş ya da yanlış ve çaba gerektiriyor olması gerekmektedir.
- Yazılı anlatım güçlükleri çekiyor olması gerekmektedir.
- Sayısal akıl yürütme güçlükleri çekiyor olması gerekmektedir.
- Hesaplama, sayı gerçekleri ya da sayı algısı güçlükleri çekiyor olması gerekmektedir (Keith, 2016).

ÖG yaşayan çocukların kliniklere genellikle okul başarısızlığından dolayı götürüldükleri bilinmektedir. ÖG'nin teşhis ve değerlendirilmesi aileden alınan anemnez, klinik gözlem, psikometrik testler ve öğretmenden edinilen bilgiler ışığında gerçekleştirilmektedir (Bailey & Smith, 2014). Öğrenme güçlüğü tanılamasında kullanılan psikometrik ölçüm araçlarından bazıları; Bender-Gestalt Görsel Motor Algı Testi, Wisc-R Zeka Testi, Frosting Gelişimsel Algı Testi, Stanford-Binet Zeka Testi, Head Kendi Bedenine Sağ-Sol Tayini Testi, Peabody Resim Kelime Testi, GISD Sayı Dizisi Testi, Wrat Geniş Kapsamlı Başarı Testi, Okuma-Yazma ve Gesell Figürleri Değerlendirmesi, Harris Lateralleşme Testi ve Godenhough-İnsan Çiz Testi'dir (El Kah & Lakhouaja, 2018).

Günümüzde uygulanan klinik gözlem ve testler yönünde hastane heyeti tarafından Sağlık Kurulu Raporu düzenlenmektedir. Sağlık Kurulu Raporu'nda belirtilmiş olan % 20 engellilik oranı ile Rehabilitasyon Araştırma Merkezi tarafından eğitimsel değerlendirilme gerçekleştirilmektedir (McNulty, 2003).

Yapılan bu değerlendirme sonucunda özel eğitim önlem kararı alınmakta ve çocuğun eğitim desteğinden faydalanması sağlanmaktadır (Karakaş & Dinçer, 2017).

ÖG; yazılı anlatım bozukluğu ile giden (disgrafi), matematik bozukluğu ile giden (diskalkuli) ve okuma bozukluğu ile giden (disleksi) olarak 3 alt türe ayrılmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde disleksi, disgrafi ve diskalkuli detaylı olarak açıklanmıştır. Öğrenme Güçlüğü yaşayan kişide bu alt türler ayrı ayrı ya da beraber görülebilmektedir (Kurtbeyoğlu, 2019).

Disleksi

1890'lı yılların başında keşfedilen disleksi; hafıza zayıflığı ve konuşma zorlukları olarak adlandırılmaktadır (Vassaf, 2004). Beynin sol ön lobu konuşmanın yönetilmesini sağlarken, sol ön lobu kullanma zorluğu olduğunda konuşmada anormallikler ortaya çıkmaktadır. Bazı bilim insanları disleksiyi kelime körlüğü olarakta tanımlamaktadır (Keith, 2016). Bu nedenle disleksi; kelimelerin hecelenmesini, çözümlenmesini ve tanınmasını güçleştiren bir durum olarak öne çıkmaktadır.

Sağlıklı bir bireyde konuşmanın yönetilmesi beynin sol ön lobu ile gerçekleşirken disleksi hastalarında bu lobu kullanma zorluğu çekildiğinden konuşmada anormallikler görülmeye başlamaktadır. Konuşma problemi çeken hastalarda aşırı hızlı veya yavaş konuşma görülebilir. Disleksi ne demek denildiği zaman kimi bilim insanlarınca "kelime körlüğü" olarak nitelendirildiği görülmektedir. Disleksili bireyler genelde zeki ve çalışkan olmalarıyla ön plana çıkmaktadır (Bailey ve Smith,2014). Ancak disleksi problemi olan hastaların beyni kelimeleri farklı işlediği için, bu durum kelimelerin çözümlenmesini, hecelenmesini ve tanınmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle ilkokul çağındaki hastalar, etrafındaki kişilerce yeterince anlaşılamadığından toplum tarafından dikkate alınmama problemi ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Bailey ve Smith,2014).

Disgrafi

Öğrenme bozukluklarından biri olan disgrafi yazı yazamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yazım hataları, yazılı anlatım bozukluğu, sözcüğü birkaç parçaya bölerek yazma, sözcükleri ters yazma, düzensiz ve karışık el yazısı ve harfleri karıştırma gibi durumlar disgrafi sorunlarından bazılarıdır (Sucuoğlu & Özokçu, 2005).

Diskalkuli

Matematik öğrenme güçlüğü olarak ifade edilmektedir. Matematiksel işlemleri ilişkilendirmede ve gerçekleştirme, sembolleri ve sayıları kavrama sorunları diskalkuli de yaşanan sorunlar olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik temelli bir gelişimsel bozukluk olan diskalkuli, aritmetik ve matematik ile ilgili öğrenmeyi derinden etkilemektedir (Kurtbeyoğlu, 2019). Diskalkuli çoğu zaman "matematik disleksi" olarak ifade edilir. Diskalkuli çocuğun zeka düzeyinden ve kullanılan öğretme tekniklerinden bağımsızdır. Çocuğun yaşamış olduğu güçlük sayısal sembolleri, bölme, çarpma, toplama ve çıkarma gibi aritmetik işlemleri yorumlama becerisi üzerine yoğunlaşmaktadır. Diskalkulik bir çocuk işaretleri ve sayıları karıştırmakta, soyut fikirlerle çalışamamakta ve zihinden matematik işlemleri yapamamaktadır Milli Eğitim Bakanlığı, 2014). Diskalkuli sorunu yaşayan çocuklar ödev ve vazifeleri tamamlama hususunda sorun yaşamaktadırlar.

Öğrenme bozukluğu, ortada zihinsel bir sorun olmamasına rağmen sembol ve sayıları kavrama, matematiksel işlemleri yapma ve ilişkilendirmede güçlük yaşatmaktadır. Diskalkuli, matematik alanındaki belli bir öğrenme bozukluğu olarak tanımlanabilir (Semerci, 2013). Matematiksel öğrenme bozukluğu olan çocukların, sayılarla alakalı kavramları anlamakta güçlük çekebildikleri ya da matematikte başarı için gereken işlevler ya da sembolleri kullanamadıkları görülmektedir. Matematiksel öğrenme güçlüğü olan Diskalkuli, çocukların matematik becerilerini etkileyen yaygın bir öğrenme problemidir. Fakat çocuklar Diskalkuli'den yalnızca okulda etkilenmemekte, günlük hayatta da güçlükler yaşayabilmektedirler. Ancak günümüzde, çocukların gereksinim duydukları yetenekleri kazanmalarında yardım sağlayacak türlü strateji ve destekler bulunmaktadır (Priscilla, 2011).

Diskalkuli, disleksi kadar tanınıp anlaşılmasa da kimi uzmanlar, matematiksel öğrenme güçlüğünün de öğrenme güçlüğü kadar yaygın olduğunu savunmaktadırlar. Uzmanlar, matematiksel öğrenme güçlüğünün erkek veya kız çocuklarda daha sık olup olmadığı hususunda emin olamamışlardır. Diskalkuli sorunu olan çocukların, matematikle birçok sorun yaşadıkları görülür. Çoğunlukla, en küçük ve en büyük gibi kavramları ve nicelikleri anlamakta güçlük yaşamaktadırlar (Korkmaz, 2000). Örnek vermek gerekirse; Diskalkulikler 3 sayısının kelime olarak üç olarak yazıldığını ve bunların aynı olduğunu anlayamayabilirler.

Matematiksel öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların, matematik ifadelerini ve kurallarını hatırlayamadıkları gibi matematik mekaniği ile de sıkıntı yaşadıkları belirtilmektedir (Atalay, 2013). Diskalkuli olan çocuklar, matematiğin arkasında yatan mantığı anlayabilmektedirler, ancak bu bildiklerini matematik sorunlarını çözmek için ne zaman ve nasıl uygulamaları gerektiğini bilememektedirler. Bununla birlikte sık sık işler bellek ile de sıkıntı yaşamaktadırlar. Örnek vermek gerekirse; birden fazla kademe gerektiren bir matematik problemini çözerken, sayıları akılda tutmada güçlük çekmektedirler (Bender, 2014).

Diskalkuli ilk olarak Çekoslovakyalı araştırmacı Kosc tarafından "bilişsel fonksiyonlarda genel bir güçlük olmaksızın, beynin matematiksel bilişin dahil olduğu belirli bölümlerinde oluşan bozukluk nedeniyle matematikte yaşanılan güçlük" olarak tanımlanmıştır (Benn, 2016). Benzer bir şekilde Piazza ve diğerleri MÖG'ü matematiksel bilgi ve becerilerin edinim yetilerinde yetersizliklere sahip olunması olarak tanımlarken, von Aster ve Shalev gelişimsel diskalkuli aritmetiksel becerilerin normal edinimini etkileyen özgül bir öğrenme güçlüğü olduğunu, diskalkuliye dair genetik, nörobiyolojik ve epidemiyolojik delillerin, diğer özgül öğrenme güçlükleri gibi, diskalkulinin beyin temelli bir bozukluk olduğuna işaret ettiğini aktarmaktadırlar (Frank, 2017). Kauffman ve arkadaşları birincil matematik öğrenme güçlüklerini; davranışsal, bilişsel, nöro-psikolojik ve sinirsel düzeylerde bireysel eksikliklerin sonucu ortaya çıkan heterojen bir bozukluk olarak tanımlamışlardır (Bender, 2014).

Öğrenme Güçlüğünde Erken Tanının Çocuk ve Aile İçin Önemi

Kişisel olarak uygulanan standart testlerde, bireyin aldığı eğitim, ölçülen zeka seviyesi ve kronolojik yaşı dikkate alındığında, matematik, okuma ve yazılı anlatımının beklenenin önemli oranda altında olması ile öğrenme bozukluğu tanısı konmaktadır (Şafak, 2007).

ÖG olan kişinin öğrenme engellerini, gelişimsel sorunlarını ve risk unsurlarını saptayabilmek için erken tanının önemi oldukça büyüktür. Çocukta ortaya çıkan motor ve konuşma becerilerindeki bozukluklar, öğrenme güçlüklerine göre daha çabuk fark edildiğinden bu bozuklukları yaşayan çocukların ebeveynleri daha erken destek almaktadırlar (Bailey ve Smith, 2014). Fakat matematik ve okuma alanlarında yaşanan öğrenme güçlüklerinin okul dönemine gelindiğinde fark edilmesi, ebeveynlerin bu duruma dönük daha geç önlemler almalarına yol

açmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan çocukların alacağı özel eğitimde ilk belirleme informal bir süreçtir. Bu süreç; ölçüt bağımlı ölçüm aracı, kontrol listesi, görüşme, gözlem gibi informal değerlendirme materyalleri kullanılarak uygulanmaktadır (Alegöz & Bala, 2013). İnformal süreç, daha yoğun bir eğitime ihtiyacı olmayan bir öğrencinin gereksiz yere değerlendirmeye alınmasının engellenmesi ve böylelikle öğrenciyi detaylı değerlendirme süreci sonunda oluşabilecek etiketlemekten kurtarmak bakımından önemli görülmektedir ve gönderme süreci olarak açıklanmaktadır.

Öğrenme güçlüğünde yaş ile birlikte problemlere dönük strateji geliştirme daha yavaş olmakta ve yaşanılan sorunlara ilişkin çocukların geliştirmiş olduğu yanlış kodlamaları düzeltmek daha güç hale gelebilmektedir. Öğrenme güçlüğü çocukları okul hayatında ve sosyal hayatta yıpranabilmekte, özgüveninde ve benlik algısında düşüş yaşatabilmektedir (Benn, 2016). Kişinin yaşamış olduğu bu negatif neticelerin, onun yaşamını daha az etkilemesi ve daha sağlıklı biçimde düzeltilebilir olması için öğrenme güçlüğünün erken dönem içerisinde fark edilebilmesi oldukça önemlidir.

Benzer durum aileler içinde geçerlidir. Erken tanı gerçekleştirilmediğinde çocuklarda olduğu gibi ailelerinde sosyal ve kişisel yaşamları olumsuz etkilenebilmektedir. Anne ve babanın, çocuklarında meydana gelen farklı gelişimi, çocuğun yaşıtlarına bakarak fark edebilmeleri mümkündür (Keith, 2016). Fakat birçok ebeveyn bu sıkıntıları göz ardı ettiğinden, kimileri çocuklarındaki farklı gelişimi problem olarak görmediğinden, kimileri de nereden yardım alacağını bilmediğinden tanı konmasında geç kalmaktadır.

Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Çocuklarda Gelişim Özellikleri ve Ailelerin Rolü

ÖG yaşayan çocukların gelişim gösterebilmeleri için ailelerinin sergileyeceği tutumlar ve davranışla oldukça önemli olmaktadır. Çocukların öğrenme güçlüğü ile mücadele edebilmesi ailelerinin bilinç düzeyi, çocukla ilgisi ve alakası ile de doğrudan ilgilidir (Bernie, 2017). ÖG olan çocukların gelişim sürecinde, normal gelişim gösteren yaşıtları ile aynı aşamalardan geçtiği fakat birtakım gelişim alanlarında aksaklıklara uğradığı görülebilmektedir. Örnek vermek gerekirse; dil alanında yaşına uygun gelişim sergileyen bir çocuk motor alanında yaşıtları ile aynı seviyede gelişim göstermeyebilmektedir (Doğan, 2012). Bu durum ile çocukların baş edebilmesi için ailelerinin yönlendirmeleri ve gelişim özelliklerine dikkat etmeleri ön

plana çıkmaktadır. ÖG'de genel olarak ortak görülen özellikler aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- Dikkat Sorunları: Öğrenme güçlüğü olan çocukların dikkatleri kısa sürelidir ve kolay dağılabilmektedir. Bu kişiler seçici dikkat hususunda sıkıntı yaşayabilmekte ve yalnızca ilgilenmeleri gereken husus ile değil, çevredeki birçok uyaranla ilgilenmektedirler (Sürmeli, 2019). Diğer taraftan, bu kişilerde konsantrasyon zorlukları yaşanmaktadır. Dikkatlerini gereken süre boyunca çalışılan husus üzerinde toplamakta güçlük çekmektedirler. Dikkat sorunu yaşayan çocuklarda ailelerin çocuklarını, çevrelerindeki dikkat dağıtan uyaranlardan uzak tutabilmeleri gerekmektedir. Dikkat sorunu yaşayan çocukların bu zorlukla baş edebilmeleri, okul haricinde de sürdürülebilir olması gerekmektedir (Yıldırım, 2012).
- İşitsel Algı Sorunları: Öğrenme güçlüğü görülen çocuklar işitsel ayrımlaştırmada zorluk çekmektedirler ve işittikleri birtakım harfleri karıştırabilirler. Bu kişiler, işitsel kavramada zayıf olduklarından komutları unutmakta ve dinlemiyor gibi görünmektedirler. İşitsel algı sorunu yaşayan çocuklarda ailelerin çocuklarını gözlemleyebilmesi, gözlemlerinden birtakım çıkarımlara ulaşabilmesi önem arz etmektedir (Yıldız, 2004).
- Zeka Düzeyi: Öğrenme güçlüğü yaşayan kişiler normal ya da normalin üstünde zekaya sahip olmaktadırlar. Zaman zaman aileler çocuklarının tepki ve davranışlarından çocuklarının üstün zekalı olduklarını düşünerek bu durumu bir gurur kaynağı haline getirmektedir. Fakat bu durum ailelerin ön gördüğü gibi olmamakla birlikte çocukların öğrenme güçlüğünün geç keşfedilmesine neden olabilmektedir (Olkun ve Akkurt, 2015). Aileler çocuklarında olması gerekenden farklı bir davranış fark ettiklerinde erken aksiyon almaları gerekmektedir.
- Dil Sorunları: Kendini ifade etmede yetersizlik, gecikmiş dil gelişimi ve artikülasyon sorunları görülmektedir. Çocukların kendilerini ifade edebilmeleri konusunda aileler yönlendirici olmalı ve çocuğun bu becerisinin geliştirilmesi için mümkün olduğunca çocukla diyalogda olmaları gerekmektedir (Alegöz & Bala, 2013).

- Koordinasyon Güçlüğü: Bu kişilerin motor koordinasyonları oldukça zayıf olup el-göz koordinasyonuna bağlı işlerde başarısız olmaktadırlar. Çocukların motor koordinasyonlarını geliştirebilmeleri anne ve babanın çocuğuna yeteri kadar zaman ayırması ile mümkündür. Sadece özel eğitim merkezlerinde verilen eğitimler tek başına yeterli olmayabilmektedir (Chinn ve Ashcroft, 2006). Bu nedenle ailelerinde bu aşamada sorumluluklar alması, çocuğun geleceği için önem arz etmektedir.
- Aktivite Düzeyleri: Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar genellikle hiperaktif bir yapıya sahiptirler. Sürekli hareket halinde olup yerlerinde duramamaktadırlar. Fakat çok ender olarak hipoaktif oldukları görülebilmektedir. Bu çocuklar oldukça yavaş hareket etmektedirler. Bu durumda aileler uzman görüşü ve yönlendirmeler almaları gerekmektedir (Butterworth, 2003).
- Görsel Algı Sorunları: Bu çocuklarda görselleri ayrıştırma becerileri oldukça zayıftır. Ailelerin çocukların görsel ayrıştırma becerilerini gözlemeleri çok daha kolaydır. Bu nedenle özellikle çocuklarının görselleri ayrıştıramadığını fark eden ailelerin uzman görüşü ve yönlendirmeleri almaları gerekmektedir (Erdoğan ve Erdoğan, 2009).
- Sosyal ve Duygusal Sorunlar: ÖG olan çocukların okuldaki başarısızlıkları, onların öğrenme motivasyonunu ve ders çalışmasını negatif olarak etkilemektedir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğun başarısızlığı zaman içerisinde özgüveninin ve benlik saygısının azalmasına yol açabilir. Bundan dolayı çocukta sıklıkla davranış sorunları, tırnak yeme, arkadaş ilişkilerinde problemler ve karakterize uyum sıkıntıları yaşanmaktadır. Anne ve babalara bu noktada oldukça büyük sorumluluklar çıkmaktadır (Melekoğlu, 2017). Anne ve babalar çocuklarının ev ortamındaki davranışlarını gözlemleyebilmeli ve olağan dışı bir durum fark ettiklerinde uzman görüşü ve yönlendirmeleri almaları gerekmektedir.
- Akademik Beceri Bozuklukları: Bu çocuklarda yazıda grafik bozukluğu, yazı hataları, okumayı sökememe, hatalı ve yavaş okuma gibi bozukluklar görülebilmektedir. Çocukların özel eğitim merkezlerinde aldıkları eğitimlerin evde de anne ve babanın desteği ile pekiştirilmesi beceri bozukluklarının giderilebilmesi için önemlidir (Aras ve Varol, 2007).

Dünya'da Öğrenme Güçlüğü İle İlgili Araştırmalar

Kişide akıl yürütme, matematik, konuşma, yazma, okuma ve dinleme becerilerinin kazanılmasıyla beraber oluşan bir gelişim bozukluğu olarak tanımlanan öğrenme güçlüğü diğer bir deyişle disleksi, dünya genelinde gerek ailelerin erken teşhisi gerekse uzmanlar tarafından tanı konularak sık sık karşılaşılan bir sorun haline gelmiştir. Aşağıda bazı ülkelerdeki öğrenme güçlüğü oranları açıklanmaktadır (Bender, 2014).

Danimarka'da öğrenme güçlüğü tanılama testleri erken yaşlarda uygulanmaktadır. Ancak bu durumun Türkiye'de farklılık gösterdiği, Türkiye'de RAM'larda özel olarak öğrenim güçlüğünün teşhisine dair testler olmadığı belirtilmiştir (Vassaf, 2004). Danimarka'da uygulanan testlerin yalnızca erken yaşta teşhis değil, tanılamada gecikmiş yetişkin kişiler için de testlerin uygulanmasının, bu uygulamanın her yaş grubuna dönük olduğunu gösterdiği ifade edilmiştir (Özyürek, 1981). Öğrenme güçlüğü ile ilgili literatüre bakıldığında benzer bilgilerin ABD'de gerçekleştirilmiş olan araştırmalarda da olduğu görülmektedir.

ABD Eğitim Bakanlığı, eğitim-öğretim hayatına devam eden çocukların %6 ile %16''sı arasında ÖG yaşandığını ifade etmiştir. Bu hususta 29 ülkeden elde edilen verilere göre disleksia yani okuma bozukluğu oranı %34 ile Venezüela'da en yüksek, Çin ve Japonya'da %1 ile en düşük olarak belirlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde %25'ten daha fazla oranda çocuğun okumayı öğrenme yeteneğinde güçlük yaşadığı görülmektedir (Kurtbeyoğlu, 2019).

Disleksi, Britanya'da yaşayan kişilerin % 15'inde olmakla birlikte bunun % 5'inin ileri derecede olduğu belirtilmektedir. Bu durum, 2010 Eşitlik Yasası'nda "Disleksi bir engeldir" şeklinde açıklanmıştır (Kalkan, 2019).

Günümüzdeki neredeyse tüm Avrupa Birliği ülkelerinde özel eğitim hizmetlerinin okulöncesi dönemde ya da erken çocukluk döneminde başladığı görülmektedir. Özel gereksinimi olan kişileri erken dönemde eğitime yönlendirmek ve erken teşhis koymak bakımından Avusturya, Danimarka ve İngiltere gibi ülkelerde kişiler dünyaya geldikleri an itibariyle özel eğitim bakımından devamlı incelenmektedirler (Sürmeli, 2019). Örnek vermek gerekirse; bu ülkeler arasında bulunan Avusturya'da öğrenme güçlüğü olabilecek gruptaki çocukları tespit edebilmek amacıyla, bir çocuk okula resmi kayıt yaşından daha önce kaydını

gerçekleştireceği okulda görev alan öğretmenler tarafından incelenmekte ve takip edilmektedir (Sürmeli, 2019).

KKTC'de Öğrenme Güçlüğü Uygulamaları

KKTC'de öğrenme güçlüğü eğitim sistemi tarafından oldukça uzun zaman sonra tanınmıştır. Öğrenme güçlüğü olan çocukların yaşıtları gibi normal eğitim ve öğretim yaşamlarına devam edebilmeleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti eğitim sisteminde çok kolay gerçekleşmemiştir. Kıbrıs eğitim sisteminde öğrenme güçlüğü ifadesi 1996 senesinde kullanılmaya başlanmıştır. KKTC'de 2001 senesinde kurulmuş olan Kıbrıs Disleksi Derneği'nin sayesinde, Kıbrıs halkı öğrenme güçlüğü çeken çocukların sorunları hususunda bilinçlenmeye başlamıştır. KKTC'de yaşayan ve çocuklarında bu şekilde öğrenme problemleri olan ebeveynler ise Kıbrıs Disleksi Derneği çevresinde bir araya gelerek başka problem yaşayan çocuklar ve ebeveynleri için umut ışığı haline gelmişlerdir. Kıbrıs Disleksi Derneği de o dönem içinde MEB'in de desteğiyle, ailelere bu rahatsızlığın özelliklerini anlatan kılavuzlar ve bilgilendirici kitapçıklar dağıtmıştır. Kıbrıs Disleksi Derneği, ebeveynlere eğitici konferanslar gerçekleştirerek toplumun bu hususta bilinçlenmesini desteklemiştir. Öğrenme güçlüğü ile alakalı olarak Kıbrıs halkı dernek tarafından bilinçlendirilmek istense de yeterli olmamıştır. Öğrenme güçlüğü konusu, Türkiye'de uzun yıllardan önce gündeme gelerek, yasa olarak kabul edilmesi nedeniyle, Türkiye'de öğrenme güçlüğü ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların daha başarılı olduğu görülmüştür. MEB Kıbrıs Disleksi Derneği'ne gereken desteği sağlıyor olmasına rağmen, gereken yetkinliklere sahip öğretmen sıkıntısı sebebiyle zorluk yaşanmaktadır. Bununla birlikte kanunlarda bu husus ile alakalı hala oldukça büyük boşlukların olduğu görülmektedir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların yaşıtları ile eşit koşullarda eğitim ve öğretim alabilmeleri için yasalarda olan boşlukların kapatılması gerekmektedir.

Türkiye'de Öğrenme Güçlüğü İle İlgili Araştırmalar

Türkiye Disleksili Çocuklar Vakfı'nın araştırmasına göre Türkiye'de öğrenme güçlüğünün görülme sıklığının oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Vassaf, 2004). Türkiye Disleksili Çocuklar Vakfı'nın 2017 yılında yaptığı araştırmada, Türkiye'de öğrenme güçlüğü tanısı almış 60 bin çocuk olduğu sonucu yer almaktadır. Resmi

kayıtlarda yer almayan sonuçlar ile birlikte Türkiye'deki öğrenme güçlüğü olan çocuk sayısının 130 binin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir (Melekoğlu, 2017).

Türkiye'de öğrenme güçlüğü ile ilgili yapılan araştırmalar; öğrenme güçlüğü olan çocukların ailelerinin çocukları ile yeteri kadar ilgilenmedikleri, okullardaki eğitimlerin yeterli olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır (Aras & Ark, 2007). Özellikle okullarda çocukların sahip oldukları imkanların yetersizliği, öğretmenlerin derinlemesine iyi bir eğitime sahip olmamaları, ailelerin kişisel bilgi düzeylerinin yetersizliği ülke genelinde geç tanıların konmasına neden olmakta, öğrenme güçlüğü ile baş etme durumlarını zorlaştırdığı görülmektedir (Olkun ve Akkurt, 2015).

Türkiye'de 2009 yılında gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile birlikte öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuklara yönelik rehabilitasyon merkezlerinin sayısında artış gözlemlenmiştir (Aras & Ark, 2007). Ayrıca öğrenme güçlüğü destek programlarının hayata geçirilmesi ile rehabilitasyon merkezlerinden yararlanan çocuk sayısında önemli artış sağlanmıştır (Sürmeli, 2019). Yasa kapsamında hayata geçirilen öğrenme güçlüğü destek programlarının uygulama sürecinin her çocuk için 750 saat olarak belirlenmesi, öğrenme güçlüklerini yenmede oldukça etkili olmuştur. Yasal düzenlemeler ile birlikte Türkiye'de öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklara her ne kadar yatırım yapılmış olsa da, rehabilitasyon merkezlerinin sayısının azlığı bu merkezlerden yararlanan çocuk sayısını yeterli seviyelere taşıyamamaktadır (Gürsel, 2017).

Son yıllarda TUBİTAK ve Kosgeb destekli yatırım programlarının yaygınlaşması, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın destekleri; öğrenme güçlüğü ile ilgili özel rehabilitasyon merkezlerinin sayısının artmasına da neden olmuştur (Alegöz & Bala, 2013). Bu merkezlerde özellikle sanal gerçeklik ve arttırılmış gerçeklik teknolojileri ile entegre bir şekilde geliştirilen yazılımlar ve tablet uygulamaları ile öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların sorunları ile daha akılcı mücadele edilmesi sağlanmaktadır (Aksoy, 2003). Ayrıca anne ve babalar çocuklarının rehabilitasyon merkezlerinde hangi eğitimleri aldıklarını, evde devam etmesi gereken ve pekiştireç olarak yapılması gereken eğitimlerin neler olduğunu uygulamalar üzerinden takip edebilmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bu konuda özellikle ailelerin öğrenme güçlüğü ile ilgili bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi konusunda önemli çalışmalar yürütmektedir (Semerci, 2013).

Türkiye Disleksili Çocuklar Vakfı'nın araştırmasına göre Türkiye'de öğrenme güçlüğü alan çocukların yaşadıkları zorlukların başında konuşma bozukluğu, öğrenme bozukluğu, düşünme bozukluğu, duygusal dalgalanma, dikkat bozukluğu, düşünmeden hareket etme algı ve motor bozukluğu gelmektedir. Türkiye Disleksili Çocuklar Vakfı'nın araştırmasına göre öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların sayısının en çok İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Ege bölgesinde olduğu görülmektedir (Baltacıoğlu, 2016).

Öğrenme Güçlüğü ve Aile

Öğrenme güçlüğü olan çocukların gelecekleri için bilinçli bir aileye sahip olmaları oldukça önem taşımaktadır (Baltacıoğlu, 2016). Çünkü bilinçli bir ebeveyn çocuğunda güçlüğü gözlemlediği zaman, uzmana gidene dek geçirmiş olduğu bu süreçte çocuğuna daha dikkatli davranış sergilerken, bu durum bilinçsiz ebeveyn yapısında tam tersi olmaktadır (Sürmeli, 2019). Güçlüğün tanısını kendisi koyan, öğrenme güçlüğünü doğuştan itibaren gelen hormonal bir gelişim bozukluğu olarak kabul eden ebeveynlerin çocuklarının zekasını yetersiz görerek onlara karşı tutumlarını da kimi zaman kontrol edemedikleri ifade edilmektedir. Bu ailelerde öğrenme güçlüğü olan çocuğa bağırmalar, kızmalar, bazen hakarete varan cümlelerin kullanıldığı da görülebilir (Flanagan, 2015). Ailelerin çocuğa karşı sergiledikleri bu şekildeki tutumlar çocuktaki ÖG yaşanan sorunsal çeşitlerin artmasına yol açabilmektedir (Kurtbeyoğlu, 2019). Ancak öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğun bu süreç içerisinde ailesinden sevgi ve şefkat görmesi halinde, çocuk bulunmuş olduğu süreci atlatabilmek adına çaba sarf edecektir. Bu nedenle genel olarak bakıldığında ÖG'nin direkt zeka ile ilgili olması imkansızdır. Bazı ebeveynler kendilerince uyguladıkları araştırmalarda "öğrenme güçlüğünü beynin merkezinden kaynaklanan bir sorun" olarak kabul etse de doğru olarak görülen bu hatalar, öğrenme güçlüğü olan çocuğun daha kötü hale gelmesine neden olabilmektedir (Melekoğlu, 2017).

Öğrenme güçlüğünün erken teşhisinin fark edilmesinde, ailenin bilinçli bir şekilde davranması ve çocuğu ile ilgilenmesi son derece önem taşımaktadır. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğun bu zorlu sürecinde ailesinin yanında olması gerekmektedir (Kalkan, 2019). Zira geçmiş dönemlerde öğrenme güçlüğü sorununu ailesinin desteğiyle aşmış birçok ünlü vardır. Bunlar arasında Einstein, Leonardo da Vinci, Edison ve Walt Disney gibi ünlüler olmuş, bu zorlukların aileleri tarafından fark edilmesi ne tedbirler alınması ile sonrasında kabiliyetli oldukları alanda dahiyane işler

ortaya çıkarmışlardır (Semerci, 2013). Öğrenme güçlüğü yaşayan Einstein, eğitim ve öğretim hayatına adapte olmakta fazlasıyla güçlük çekmiştir. Einstein'ın okulda sayısal dersleri iyi iken, sözel dersleri kötüdür ancak bu durum ailesini kuşkulandırmıştır (Doğru, 2000).

Einstein konuşmaya oldukça geç başlamış ve sonrasında sürekli konuşma güçlüğü yaşamıştır. Einstein'ın ailesi bu durumdan endişelenerek onu doktora götürdüğünde öğrenme güçlüğü tanısı koyulmuştur. Albert Einstein'ın babası onun zaman geçirmesi amacıyla bir pusula almıştır (Rich ve Shapiro, 2016). Pusulanın görünüşü ve gösterdikleri Einstein için merak uyandırmış ve araştırmaya merak salmıştır. Ailesi tarafından öğrenme güçlüğünün erken tanısı ve ilgilendiği alanların keşfedilmesi Einstein'ın hayatına etki etmiş ve onun dahiyane fikirler ortaya çıkarmasında oldukça önemli olmuştu . Öğrenme güçlüğü tanısı alan Einstein, okumayı 9 yaşına geldiğinde sökmüştür. Fransız kökenli heykeltıraş Auguste Rodin'e eğitilemez tanısı konmuştur. Tom Cruise, John F. Kennedy, Prens Charles, Walt Disney, Steven Spielberg ve John Lennon gibi birçok ünlüye öğrenme güçlüğü teşhisi konulmuştur (Geary ve Hoard, 2001).

ÖG olan çocuğa sahip ailelerin bilinçli bir şekilde hareket etmesi oldukça önemlidir (Doğru, 2000). Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğa sahip bilinçli ailelerin çocuklarında güçlüğü gözlemlemeleri durumunda, uzmana gidene kadar geçirmiş olduğu süre zarfında çocuğuna çok daha dikkatli davranış sergilediği, bilinçsiz bir ile yapısında ise bunun tam tersi olarak hareket edildiği belirtilmektedir (Bender, 2014). Çocuklarında güçlüğün tanısını kendisi koyan, öğrenme güçlüğünün doğuştan gelen hormonal bir gelişim bozukluğu olduğunu öngören ebeveynlerin çocuklarının zekasını yetersiz görüp o çocuklara karşı tutumlarını da çoğu zaman kontrol edemedikleri görülmektedir (Aras & Ark, 2007). Bilinçsiz hareket eden bu aileler de çocuğa karşı dönemsel olarak hakarete varan ifadeler, bağırmalar, kızmalar da olabilir (Karakaş & Dinçer, 2017). Ailelerin bu şekilde davranması ile çocuktaki ÖG yaşanan sorunsal tipleri artabilmektedir. Ancak güçlük yaşayan çocuğun bu sürecinde ailesinden sevgi ve şefkat görmesi ile içerisinde bulunmuş olduğu zorluğu atlatmak adına daha fazla çaba sarf edeceği düşünülmektedir (Melekoğlu, 2017).

Öğrenme güçlüğünün erken tanısının fark edilmesinde ebeveynlerin güçlük yaşayan çocuklarına karşı bilinçli bir şekilde hareket etmesi ve çocukları ile ilgilenmesi son derece önem taşır. Çocuğun geçirdiği bu zorlu süreç içinde ailesinin yanında olması çok önemlidir (Olkun, 2015). Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda

erken teşhis konularak gereken tedbirlerin alınmasında ebeveynlerin rolü oldukça büyüktür (Doksat, 2014). ÖG olan çocuğun yaşamış olduğu sorunların temelleri erken çocukluk dönemine dayanır. ÖG hususunda ebeveynlerin yeteri kadar bilgi sahibi olmamaları nedeniyle, okul öncesi dönemde çocuklarının davranış ve tutumlarını kural tanımama, dik başlılık, tembellik ya da zeka geriliğine dayandırdıkları ifade edilmektedir (Özyürek, 2015). Fakat ebeveynlerin çocuklarını doğru bir şekilde analiz edebilmeleri halinde zorluk yaşayan çocuklarındaki farklılıkları gözlemleyebilirler (Rich ve Shapiro, 2016).

ÖG olan çocuklarda görülen en sık yaşanan durumdur, genellikle ailelerin çocuklarındaki davranışları doğru değerlendirememeleri olmuştur. Öğrenme güçlüğü yaşayan bir çocuğun sergilediği davranış ve tutumlarının doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için okul çağına gelmesi gerekmektedir (Kalkan, 2019). Ancak ebeveynlerin bilinçli olması ve çocuğunun yaşamış olduğu durumu erken fark etmesi ile öğrenme güçlüğü olan çocuk başka çocukların potansiyel öğrenme düzeyine ve becerilerine daha çabuk yetişebilmektedir (Bailey & Smith, 2014). Bununla birlikte ÖG'li çocuğun ailesinin farkındalığı ile çocuk ailesinin yanında olduğunu hissetmekte ve psikolojik olarak problem yaşamamaktadır. Böylelikle öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğun gereken tedavilerin uygulanmasına ve eğitimleri almasına daha önceden başlanabilmektedir (Sürmeli, 2019).

ÖG yaşayan çocuğa sahip ailelerin ekonomik ve sosyal durumları, çocuğun mevcut hallerini pozitif ya da negatif etkilemektedir. Zira öğrenme güçlüğü olan bir çocuğa sahip yüksek gelir düzeyine mensup bir ailenin çocuklarına karşı ilgi ve yaklaşımı ile düşük bir ekonomik düzeye mensup ailenin çocuklarına ilgi ve alakası bir değildir (Metin, 2012). Düşük gelir düzeyine sahip bir ailenin başlıca önceliği geçim derdi olacağı için çocuklarının gelişimi mecburen ikinci planda olacaktır. Bu da aile üyelerinin çocuklarında ortaya çıkan negatif hallerin fark edilmemesine yol açabilmektedir (Karakaş & Dinçer, 2017). Bu ailelerin hayata bakış açıları, beklentileri, aile fertlerine ve çocuklarına karşı davranışları oldukça farklı olabilir. Düşük gelir düzeyine sahip ailelerde genellikle ataerkil bir yapı görülmektedir. Bu şekildeki ailelerde evin reisi baba olup her hususta onun sözünün geçtiği belirtilebilir. Düşük gelire mensup aile yapılarında daha çok itaat etme durumu söz konusu olmaktadır (Erdoğan & Erdoğan, 2009). Bu ailelerdeki eğitim düzeyine bakıldığında ise eğitim düzeyi de düşük olduğundan dolayı hayata bakış açısı dar ve basmakalıp düşünceler benimsemiş olduğu görülmektedir (Chinn ve Ashcroft, 2006).

Bu aile tiplerinde en önemli unsur olan sevgi etkeni çocuğa çok fazla belli edilmemekte ve babaya karşı aile bireylerinin aşırı bir itaat etme eğilimde olduğu görülebilir. Ailelerin çocuk eğitiminde ise ceza olarak şiddete başvurulmaktadır (Soderstrom ve Gillberg, 2003). Aile içerisinde evin büyükleri sürekli haklı durumdadır ve genelde çocukların söz hakkı yoktur. Örnek vermek gerekirse; Türk kültüründe ailede bulunan büyüklerin söylemiş olduğu sözler mutlak doğru olarak kabul edilmekte ve çocuğun bunlara uymaması ya da yerine getirmemesi halinde sert tehditler ya da fiziksel şiddet ile cezalandırıldığı görülebilir (Bailey & Smith, 2014). Bu şekilde hareket eden ailelerin çocukları ise öğrenme güçlüğünün getirmiş olduğu problemlerin yanı sıra ailelerinin bu davranış ve tutumları ile de baş etmek zorunda kalabilirler. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda çoğunlukla görülen saldırganlık, depresif davranma, içine kapanma gibi eylemler, böyle ailelerin çocuklarında iki kat daha fazla görülebilmektedir (Erdoğan & Özdemir, 2009).

Ailelerin gelir düzeyi orta ve daha yüksek ise, bu aileler çocukları ile daha bilinçli bir şekilde ilgilenmektedirler. Bu şekildeki ailelerin gerek mensup oldukları toplumsal çevre gerekse eğitim düzeyleri daha bilinçli ebeveyn olmalarına katkı sağlamaktadır. Gelir düzeyi orta ve yüksek olan bu ailelerin çocuklarında da öğrenme güçlüğü görülse dahi onların çocuklarına karşı gösterdikleri tavır düşük gelir düzeyine mensup ailelerin tavrından tamamen farklı olmaktadır (Kalkan, 2019). Bu şekilde olan aileler öğrenme güçlüğü olan çocuklarının iyileşme ve gelişim süreçlerine olabildiğince pozitif katkı sağlamaya çalışmakta ve çocuğun ÖG'yi yenmesini sağlamaktadırlar (Bailey & Smith, 2014). Ebeveynlerinin yanında olduğunu hisseden güçlük yaşayan çocuklar ise duygusal bakımdan tatmin olup kendilerini yaşadıkları sorunlar nedeniyle dışlanmış ve yalnız hissetmemektedirler (Şafak, 2007). ÖG yaşayan çocukların iyileşme süreçlerinde ailelerinin ekonomik ve sosyal bakımdan güçlü olmaları her anlamda pozitif olarak katkı sağlamaktadır (Melekoğlu, 2017). Bilinçli ve eğitim düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının yaşamış olduğu olağan dışı süreçlerin daha erken farkına vardığı ve harekete geçtiği belirtilmiştir. Bu aileler öğrenme güçlüğü olan çocuklarının tedavi süreçlerini ayrıntılı bir biçimde araştırarak bilişsel ve duygusal anlamda çocuklarının yanında olmaktadırlar (Karakaş & Dinçer, 2017).

Diğer taraftan, öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğa sahip sosyo-ekonomik bakımdan belli bir düzeyde olması çocukta gelişimsel, bilişsel ve ruhsal açıdan da son derece önem taşır (Marion, 2014). Eğitim düzeyi düşük olan ailelerin en önemli

hedefleri geçim sıkıntıları olmuştur. Ekonomik geliri yüksek olan ailelere oranla düşük gelir düzeyine mensup ailelerin maddiyattan kaynaklanan sıkıntıları daha fazla olacağından dolayı, düşük gelir düzeyine sahip olan bu ailelerdeki öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların içindeki olduğu durumu daha zor atlatabilecekleri düşünülmektedir (Olkun, 2015). Bununla birlikte öğrenme güçlüğü çevresel nedeniyle de pozitif ya da negatif etkilenebilir. Örnek vermek gerekirse; özgül öğrenim güçlüğü yaşayan bir çocuğun çevresinde düşük kültür düzeyindeki insanların olması, çocuğun yaşamış olduğu problemin anlaşılmasına zorlaştıracaktır (Şafak, 2007). ÖG olan bir çocuğun aile ve çevresinin bilinçsiz olması durumunda çocuk farklı şekilde imalara maruz kalabilmektedir (Semerci, 2013). Diğer taraftan çevresinde bulunan insanların bilgi birikimi, okuma düzeyi yetersiz kalacağından öğrenme güçlüğü olan çocuğun okuması hiçbir zaman düzelmeyebilir. Yapılan araştırmalarda, yüksek gelir ve statüye sahip ailelere göre ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarında öğrenme güçlüğü (disleksi) görülme oranının daha fazla olduğu belirlenmiştir (Olkun & Akkurt, 2015). Bu bağlamda, okuma güçlüğünün görülme sıklığının sosyo-ekonomik durum yükseldikçe düştüğü, ekonomik gelir düştükçe de arttığı ifade edilebilir.

Öğrenme Güçlüğü ve İletişim

Öğrenme güçlü olan çocukların hayatını kolaylaştırma, sosyal ve kişisel becerilerinin gelişmesi ve yaşanılan zorluğu yenme noktasında anne ve babanın çocukları ile kuracakları iletişimin düzeyi ve tonu oldukça önemli olmaktadır (Erdoğan & Erdoğan, 2009). Anne ve babanın kuracağı iletişim; çocuğun okulda alacağı eğitimin verimini arttırabilmekte, öğretmenlerinin daha faydalı olabilmelerini sağlamaktadır (Alegöz & Bala, 2013). Aynı zamanda okul haricinde çocuğun evde geçirdiği sürede sergilediği tutum ve davranışları da benzer oranda etkilemektedir (Şafak, 2007). Bu nedenle anne ve babalar öğrenme güçlüğü olan çocukları ile planlanmamış veya doğru yönetilmeyen bir iletişim sürecine girmekten kaçınmalıdırlar. Öğrenme güçlüğü, çocuğun akıl yürütme, konuşma-dinleme, matematik-aritmetik beceriler, okuma-yazma kabiliyetini kazanma ve kullanabilmesinde yaşamış olduğu güçlük olarak ifade edilebilir (Ansari, 2008). Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuk ile iletişimin son derece dikkatli ve özen gösterilerek yapılması gerekir (Doğan, 2012). ÖG'li çocuklar ile gerçekleştirilecek iletişimde dikkat edilmesi gereken oldukça önemli hususlar vardır. Bunlar;

- Çocuk ile birebir ilgilenilmesi gerekmektedir.
- Çocuğun zayıf taraflarının eleştirilmemesi, tam tersi kuvvetli taraflarının bulunarak desteklenmesi gerekmektedir.
- Sabırlı olunması gerekmektedir.
- ÖG tanısının konulmasında bazı nöropsikolojik ve zeka testleri uygulanmaktadır. Bunun sonucunda tedavi şeklinin belirlenmesi gerekmektedir.
- Çocukların güçlük durumuna göre özel bir eğitim alması gerekmektedir.
- Çocuğun baş edebileceği sorumluluk ve görevlerin verilmesi gerekmektedir.
- Çocuğun tedavi aşamasında psikolog, okul ve ailenin iş birliği içerisinde olması gerekmektedir.
- Çocuğun bulunduğu çevreyi tanımasına izin verilerek mekânsal algısının geliştirilmesi gerekmektedir.

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların iyileşme sürecinde özellikle aile ve öğretmenin çocuğun yanlış bir davranış sergilemesi halinde ona kızmak yerine davranışını değiştirme yoluna gitmesi gerekir (Anne & Evelyn, 2014)

Öğrenme Güçlüğünde Aile ve Çocuk İletişiminin Önemi

Dünyadaki tüm çocukların cesaretlendirilme, destek ve sevgiye gereksiniminin olduğu bilinmektedir. Ancak öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar tüm bunlara daha çok ihtiyaç duymaktadırlar (Kurtbeyoğlu, 2019). Aileler; öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğun pozitif tutumlarına odaklanarak onun kendine güveninin gelişmesine yardımcı olabilmektedir (Bernie, 2017). Öğrenme güçlüğü olan çocuklara sahip ailelerin amaçları; öğrenme güçlüğünü tedavi etmek olmayıp, çocuklarının karşılaşacağı zorluklar ve güçlükler karşısında duygusal ve sosyal gereksinimleri gidermek olması gerekmektedir (Frank, 2017). Böylelikle çocuk güç durumlarda nasıl başa çıkabileceğini öğrenmekte, dayanıklılığı artmakta ve güçlenmektedir. Çocukların öğrenmesi model alarak ve görerek gerçekleşmektedir (Karakaş ve Dinçer, 2017). Anne-babanın mizah anlayışları ve pozitif davranışları,

öğrenme güçlüğü olan çocuğun bakış açısını değiştirmekte ve ona tedavi sırasında yardımcı olmaktadır.

Ebeveynlerin çocuğun okulu ile iletişim halinde olması ve iş birliği sağlaması oldukça önemlidir. Böylece öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne sahip olan çocuğu tanıması ve gereksinimlerine dönük davranış sergilemesi sağlanabilir (Boğan, 2009). Öğrenme güçlüğüne sahip her çocuğun güçlük çektiği ya da başarılı olduğu alan birbirinden farklı olabilir (Marie & Hogan, 2009). Bunlar kinestetik (hareket), dokunsal, işitsel ya da görsel alanda kendini göstermektedir. Tedaviye başlanmadan önce çocuğun hangi alanda gelişmiş olduğunu değerlendirerek buna uygun olacak şekilde hareket etmek gerekmektedir. Tedavi sürecinde görsel algısı güçlü çocuklar için kartlar, videolar ya da kitaplar tercih edilebilir. İşitsel algısı güçlü olan çocuklar için ders anlatımının sesli olarak kaydedilmesine müsaade edilerek evde tekrar yapması sağlanabilmektedir (Özyürek, 2015). Örnek vermek gerekirse; matematik problemlerinde sayıları okumakta güçlük yaşayan bir çocuk için problemleri yazarak ona vermek gibi çözümler ile çocuğun iyi olduğu alanlar değerlendirilerek arttırılabilmektedir.

Ailelerin Öğrenme Güçlüğünde Geçirdiği Süreçler

Çocuğunda bir sorun olduğu hiçbir aile tarafından kolay kolay kabul edilemez bir durumdur. Aileler için çocukları mükemmel bir evlattır ve hiçbir genetik ya da psikolojik bir problemi yoktur (Atalay, 2013). Bundan dolayı ailelerin öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarında bir sorun olduğuna inanması biraz zordur. ÖG olan çocukların ailelerinde de problemi kabul etmeme hali sıklıkla görülen bir durum olmaktadır (Ansari, 2008). Çocuklarında öğrenme güçlüğü sorunu olduğunu bilen aileler de durumu kabullenme aşamasında duygusal anlamda oldukça büyük sıkıntılar yaşanabilmektedir. Ailelerin bu süreç içerisinde yaşadıkları en büyük duygusal sorun ise kendilerini suçlama halidir. Aileler kendilerini suçlayarak çocuğun çektiği zorluğu kabullenmemekte ve bu durum öğrenme güçlüğü yaşayan çocuk için daha zor hale gelebilmektedir (El Kah & Lakhouaja, 2018). Fakat öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğa sahip ailelerin bu süreçte kendilerini suçlamaktan vazgeçerek durumu kabullenmeleri ve çocuklarının yaşamış olduğu problemin temeline odaklanarak sonuçlara eğilmeleri gerekmektedir. Ebeveynler çocuklarının öğrenme güçlüğü olduğunu kabullendikten sonra bu durum diğer aile fertlerini de etkilemeye başlamaktadır. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğun büyükbabası,

anneannesi, kardeşi gibi yakınları da bu süreçten etkilenebilmektedir (Erdoğan & Özdemir, 2009). Çocuklarına ÖG tanısı konulan ailelerin bu süreç zarfında yapacakları en doğru tutum, en kısa süre içerisinde yaşanan negatif durumu kabullenmek olacaktır. Zira çocuğunda öğrenme güçlüğü sorunu olduğunu kabullenme süreci ne denli erken olur ise ebeveynlerin çocuğuna destek olması da o denli çabuk olacaktır (Helmy, 2017).

Hiçbir aile kendi çocuğunun diğer çocuklardan farklı olduğunu kabul etmez. Fakat ailelerin unutmaması gereken bir şey var ki, sorunun erken teşhis ve tedavisi çocuklarının yaşamını pozitif düzeyde değiştirebilmektedir (Marie & Hogan, 2009). Çocuklarına öğrenme güçlüğü teşhisi konulan her ebeveynin vereceği ilk tepki bu durumu inkar etmek olacaktır. Öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğun anne ya da babası çocuğunun diğer çocuklardan farklı olduğunu kabul etmek istemediği görülmektedir. Ailenin durumu inkarı ile beraber, şüphe, kızgınlık, öfke gibi tüm duygular birbirine tetiklemeye başlamaktadır (Doksat, 2014). Bu durumu etrafında bulunan kişilerden gizlemeye, her şey normalmiş gibi göstermeye çalışmaktadır. Aile bireylerinden birinin yaşanan bu olay karşısında böyle tepkiler vermesi halinde öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğun gelişimi daha çok negatif olarak etkilenmeye başlamaktadır (Bender, 2014).

Çocuklarında öğrenme güçlüğü olduğunu öğrenen bazı aile fertlerinde ise bu durumun öğrenilmesinin ardından depresyon belirtileri ortaya çıkabilmektedir (Bender, 2014). Aile içerisinde baba, anne ya da başka aile bireyi istemeden de olsa öğrenme güçlüğü sorunu yaşayan çocuktan uzaklaşmakta ve onu normal olarak kabul etmek istemektedir (Karakaş & Dinçer, 2017). Aile bireylerinin sergilemiş olduğu bu durum zorluk yaşayan çocuğun iyileşme aşamasında geriye gitmesine yol açabilmektedir. ÖG yaşayan bir çocuğun ailesindeki diğer çocuklarda bu durumdan olumsuz olarak etkilenebilmektedir (Helmy, 2017). Şayet anne ya da babanın öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğunun durumunu diğer çocuklara tüm açıklığı ile anlatamaması halinde aile içindeki diğer çocuklar kendilerini dışlanmış olarak hissedebilmektedirler. Bu çocuklar istemeden ÖG sıkıntısı yaşayan kardeşlerine düşman olabilmekte, kıskançlık ve kızgınlık duygusu yaşayabilmektedirler (Melekoğlu, 2017). Bununla birlikte, bu durum suçlayıcı ve saldırgan tavırların gösterilmesine yol açabilir. Ayrıca annesinin ya da babasının mutsuz olmasının nedenini öğrenme güçlüğü yaşayan kardeşinin suçuymuş gibi algılayarak sorunu olan kardeşine saldırgan davranabilir. Öğrenme güçlüğü sorunu olan çocuğun aile

fertlerinin bu durumu kabullenememeleri halinde sorunu yaşayan çocuk ailesi içinde gereksiz yere saldırgan tavırlar ile karşılaşabilmektedir (Olkun, 2015).

Öğrenme güçlüğü sorunu olan kişilerin ailelerinin yaşadığı süreçlerin çok sıkıntılı olduğu görülebilmektedir. Öğrenme güçlüğü teşhisi sonrasında aileler durumu kabul etmekte genelde güçlükler çekse de, sorunu erken kabullenme ve sürece ayak uydurmanın, çocuğun aile desteğiyle iyileşme aşamasına pozitif olarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Geary & Hoard, 2001).

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Olan Ailelerin Karşılaştıkları Sorunlar

Aile toplumların en küçük birimidir. Aile içerisinde çocukların önemi ve yeri oldukça önemlidir. Ebeveynler, çocuklarının akademik bakımdan başarılı, sağlıklı ve başka kişilere örnek bir kişi olmasını istemektedirler. Bundan dolayı da çocuğa dönük beklentiler bulunmaktadır (Melekoğlu, 2017). Ailelerin bu beklentileri her daim iyi yönde olmaktadır ve çocuklarına ilişkin negatif beklenti içinde olmazlar (Frank, 2017). Dünyaya gelecek olan çocuklarının normal gelişim göstermeyeceği, engelli olacağı ve özel eğitime gereksinim duyacağı şeklinde düşünceler içine girmeyen aileler, bu şekilde düşündükleri zaman kaygı ve stres yaşamaktadırlar (Clauss ve Hammer, 2002). Çocuklarının normal gelişim gösteren ve sağlıklı dünyaya gelmesini bekleyen ebeveynler, bebeklerinin normal gelişim göstermemesi ile oldukça büyük bir üzüntü içerisine girmektedirler (Helmy, 2017). Aileler böyle durumlarda, karmaşık duygular hissetmekte ve ne yapmaları gerektiğini bilememektedirler.

Aile içerisine normal gelişim göstermeyen çocuğun dahil olmasıyla aile içinde türlü sıkıntılar ortaya çıkabilir (Helmy, 2017). Bu sıkıntıların başında da ekonomik sorunlar gelmektedir. Normal gelişim göstermeyen çocuğun eğitim ve sağlık gereksinimleri için kimi zaman çok fazla harcama yapılması gerekebilir. Bu durumda maddi yetersizlik sıkıntısı çeken aileler stres yaşayabilmektedirler (Gürsel, 2017).

Silver'e (1992) göre aileler, çocuklarında farklı bir durum olduğunu fark etmeleri ile sorunlu süreci başlatmaktadırlar. Çocuklarının normal gelişim göstermediğinin farkında olan ebeveynler ilk önce bu olumsuz durumu inkar etmekte, sonrasında kendilerine kızgınlık hissetmekte ve yaşanan negatif her şeyin sorumlusu olarak kendilerini görebilmektedirler (Özyürek, 2015). Daha sonraki

aşamada ise aileler çocuklarını etrafında bulunan kişilerden gizlemekte, göstermek istememektedirler. Ebeveynlerin yaşanan bu süreç içerisinde sıklıkla birbirlerini suçladıkları görülmüştür. Ailelerin yaşamış olduğu suçlama ile beraber anne-babalar depresyon ve kaygı yaşayabilirler (Geary, 2004). Aileden birinin depresyon ve kaygı belirtilerinin artması ile ebeveynlerin öğrenme güçlüğü yaşayan çocuktan tamamen uzaklaşabilmektedir (Anne & Evelyn, 2014). Aileler tarafından verilen bu tepkilerin arttığı süre içerisinde, anne ve babaların fonksiyonelliğini bozmaması halinde normal kabul edildiği belirtilmektedir (Sucuoğlu ve Özokçu, 2005). Çocuklarının durumunun farkında olan ailelerin yaşadığı durumların en son aşamasında ise ebeveynler, çocuklarının normal gelişim gösteren yaşıtlarına göre farklı durumunun olduğunu kabul etmesi ile çocuğun gereksinimleriyle daha çok ilgilendikleri ve eğitimleri bakımından arayış içerisine girdikleri görülmektedir (Kavale, 2001).

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğa sahip ailelerin, normal gelişim gösteren çocuğu olan ailelere göre daha yüksek seviyede inkar, öfke, yalıtılmışlık, depresyon yaşadıkları, genellikle de kendilerini suçladıkları belirtilmiştir (George, 2015). Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar ile uzun dönem bir arada olmak ebeveynlerin stres yaşama seviyelerini arttırmaktadır (Kalkan, 2019). Çocuğun yaşamış olduğu bu durum, ebeveynlerin duygusal ve davranışsal problemler ile baş başa kalmasına yol açabilmekte ve birçok problemle baş etmek zorunda kalabilmektedirler. ÖG yaşayan çocuğa sahip olan aileler yaşamış oldukları stresle başa çıkma stratejilerini etkili bir biçimde kullanarak bu durumun üstesinden kolaylıkla gelebilmekte ve enerjisini güçlük çeken çocuğuna yardımcı olmak için kullanmaktadırlar (Olkun, 2015).

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğa sahip annelerin daha fazla stres yaşadıkları belirlenmiştir (Doksat, 2014). Bu durumun nedeni olarak ise çocuğun davranış sıkıntılarını çözüme kavuşturmak için uzman yardımı alamaması, çocuğunun bakımında birinci dereceden sorumluluk sahibi olması, çevrenin çocuğa karşı olumsuz düşüncesi, sosyal aktivitelerde sınırlılık ve sosyal destek yetersizliği olduğu öngörülmüştür (Keith, 2016). Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuğa sahip olan annelerin, normal gelişim gösteren çocuklara nazaran daha çok ruhsal sorunlar ile başa çıkmak zorunda kaldıkları görülmüştür (Özyürek, 2015).

ÖG yaşayan çocuğa sahip olan ailelerin çocuğu ile ilgilenmesi, aile içindeki normal gelişim gösteren kardeşlerin farklı tepkiler sergilemesine neden olabilmektedir (Helmy, 2017). Ailedeki sağlıklı kardeşler, kardeşinin nasıl bir sorunu olduğunu, kardeşleri ile anne ve baba arasında yaşanan olumsuz duyguları ya da

ebeveynlerinin nasıl bir ruhsal durum içinde olduklarını anlamakta zorluk çekebilirler (Helmy, 2017). Anne ya da babanın özgül öğrenim güçlüğü olan kardeşlerine bağırması, vurması ya da kızması onları da negatif olarak etkileyebilir (Flanagan, 2015). Ebeveynlerinin öğrenim güçlüğü yaşayan kardeşlerine neden farklı şekilde yaklaştıklarını anlamakta zorluk yaşayabilmektedirler (Keith, 2016). Ailelerin, ev ortamı içindeki disiplin şekilleri de kardeşler arasında çatışmaların yaşanmasına neden olabilir.

İlgili Araştırmalar

Öğrenme bozukluğu ile ilgili olarak Batum'un (2007) gerçekleştirdiği "Öğrenme Bozukluklarında Ebeveyn Kabul/Reddi ile Dışsallaştırma ve İçselleştirme Problemlerinin İncelenmesi" isimli çalışma sonucunda, ÖG teşhisi konulan ve konulmayan çocuklar kıyaslanmıştır. ÖG teşhisi konulan çocukların, teşhis konulmayan çocuklara göre aileleri tarafından daha çok reddedildikleri ve daha çok davranış problemleri gösterdikleri belirlenmiştir (Alegöz ve Bala, 2013)

Atalay (2013), ÖG teşhisi konulan çocuğa sahip anneler ile çalışma gerçekleştirmiş olup çalışmada, annelerin algılanan stresle başa çıkma tutumları ve sosyal destek seviyeleri değerlendirilmiştir. Atalay'ın yapmış olduğu çalışmanın neticesinde, ÖG teşhisi konulan çocuğa sahip annelerin, normal gelişim gösteren çocuğa sahip olan annelere göre genellikle fonksiyonel olmayan başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma tekniklerini kullandıkları belirlenmiştir (Atalay, 2013). Normal gelişim gösteren çocuğa sahi olan annelerin ise, ÖG tanısı olan çocuğa sahip annelere nazaran sorun odaklı başa çıkma tekniklerini daha çok tercih ettikleri belirtilmiştir (Atalay, 2013).

ÖG olan çocukların davranışlarını inceleyen Rea ve arkadaşlarının (2002) çalışma neticesinde, ÖG tanısı alan çocukların kaygılı oldukları, içe kapandıkları ve karışık duygular yaşadıkları görülmüştür (Chinn ve Ashcroft, 2006).

Güney Kore Eğitim Bakanlığı'nın (South Korean Ministry of Education, KME) 2015 yılında yaptığı "Güney Kore Bölgelere Göre Öğrenme Güçlüğü ve Özel eğitim Merkezlerinin Durumu" adlı çalıştayda; Seul, Busan, Daegu, İncheon, Daejeon, Gwangju, Ulsan ve Sejong şehirlerinde yaşayan öğrenme güçlü olan çocuğa sahip 622 ailenin öğrenme güçlüğü tanısı sonrası ilk tepkileri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Çalıştay'da verilen bilgiye göre tanı sonrası ailelerin %68'i şok olma ve şaşırma yaşarken, ailelerin %17'si bunun olağan bir durum olduğunu ve

özel eğitimler ile çözüm sağlanabileceğini, ailelerin %9'u çocuklarının hareketleri gözlemledikten sonra öğrenme güçlüğü olabileceğini ve buna hazırlıklı olduklarını, ailelerin %6'sı ise öğrenme güçlüğü olan çocuğunun durumundan kendilerini sorumlu tuttukları belirtmiştir (Frank, 2017).

Kolarado Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi'nin (Colorado Learning Disabilities Research Center) 2017 yılında Kolarado bölgesinde yaşayan ve bölgesi özel eğitim merkezlerinde eğitim alan çocukların aileleri ile yaptığı araştırmada; tanı öncesi ailelerin çocuklarında fark ettiği durumlar arasında okuma zorluğu, sayıları öğrenme zorluğu, arkadaşları ile iletişim kurmama ve içe kapanıklık, aile bireylerinin söylediklerini yapmama ve anlamama yer almaktadır (El Kah & Lakhouaja, 2018).

Franklin Pierce Üniversitesi Özel Eğitim bölümü öğrencilerinin New Hampshire bölgesinde öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip 60 aile ile yaptıkları araştırmada "Tanı Öncesi Öğrenme Güçlüğü Belirtileri, Tanı Sonrası Alınan Önlemler" araştırılmıştır. Araştırmaya katılan ailelerin %44'ü tanı sonrasında da aile yaşamlarında bir değişiklik olmadan devam ettiğini, ailelerin %53'ü tanı sonrasında özel eğitim masrafları nedeniyle zorlandığını ve harcama kalemlerini eskiye nazaran değiştirdiklerini, ailelerin %3'ü ise aile yaşamlarının etkilendiğini belirtmiştir (Rich & Shapiro, 2016).

UNICEF'in 2015 yılında Oslo'da gerçekleştirdiği Eğitim ve Kalkınma Zirvesinde (Background paper for the Oslo Summit on Education and Development); Avrupa bölgesinde özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların ailelerinin devlet okulları dışında ne gibi çözümler aradığına dair bilgilere değinilmiştir (Keith, 2016). Zirve'de verilen bilgilere göre Orta Avrupa, Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa ülkelerinde devletin sağladığı özel eğitim imkanları ile ilgili aileler "yeterli" görüşünü beyan ederken, özellikle Güney Avrupa ülkelerinin bir bölümünde aileler kendi imkanları dahilinde özel eğitim merkezlerine yönelmektedir. Doğu Avrupa ülkelerinde ise ailelerin büyük bir bölümünün maddi imkansızlıklar içinde olması tanı sonrası destek almayı kısıtlarken, devletin sağladığı imkanlarında yetersiz olduğu görüşü öne çıkmıştır.

2014 yılında Universität Regensburg'un Almanya'da devlet desteği ile öğrenme güçlüğü olan çocuklarını okula gönderen aileler ile yapılan "Aileler ve Öğrenme Güçlüğü" (Familien und Lernschwierigkeiten) araştırmada; Alman devletinin özel eğitim okullarının yeterliliği ve öğrenme güçlüğü olan çocuklara sahip ailelere verilen desteklerin yeterliği araştırılmıştır. Bu araştırmada aileler en verimli desteği

özel eğitim okullarında yer alan öğretmenlerden, çocuk gelişimi uzmanlarından ve psikologlardan aldıklarını belirtmiştir (MacKenzie, 2015).

Florida Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi'nin (Florida Learning Disabilities Research Center) 2018 yılında Florida eyaletinde yer alan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri öğretmenleri ile gerçekleştirdikleri araştırmada; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine gelen çocukların davranışları, gelişme gösterdikleri alanlar ve ailelerin sosyo-ekomik yapıları ile ilgili bilgiler derlenmiştir (El Kah & Lakhouaja, 2018). Elde edilen verilere göre; aileler çocuklarına özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri haricinde de uzmanlar ve eğitmenler ile destek vermektedir. Bu özel eğitim merkezlerinde yer alan çocukların birçoğunun özel bakıcıya sahip olduğu, ailelerin çocukları ile en çok hafta sonları eyalet oyun merkezleri ve parklarında zaman geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

Amerika Öğrenme Güçlükleri Derneği'nin (Learning Disabilities Association of America LDA) Kansas eyaletinde yer alan özel eğitim merkezlerine giden 188 çocuğun aileleri ile yaptıkları araştırmada ailelerin yaşadıkları deneyimler incelenmiştir. Bu araştırmada ailelerin %86'sı çocuklarına gerekli zamanı ayırarak hafta da en az 12 saat çocukları ile zaman geçirdiklerini ve en az bir hafta sonu aktivitesi yaptıkları belirtirken, ailelerin %14'ü çocuklarına yeterli zamanı ayıramadığı belirtmiştir. Ailelerin %6'sı ise özel eğitim merkezlerinin görev ve sorumluluklarını yeterli oranda yerine getirmediğini, çocuklarının özel eğitim derslerinden sonra da yaşadığı güçlüğün istikrarlı bir düzelme göstermediğini belirtmiştir (Bernie, 2017).

EASPD'nin (European Agency for Special Needs and Inclusive Education) 2017 yılında Birleşik Krallık, Galler bölgesinde öğrenme güçlüne olan çocuğa sahip 114 aile ile yaptıkları mülakatlarda; ailelerin 89'u çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtilerini fark ederken, ailelerin 25'i ise çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtilerini fark etmediği beyan etmiştir (Frank, 2017). Çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtilerini fark eden aileler konuşma zorluğu, kekeleme, söyleneni anlamama, davranış bozuklukları, arkadaşları ile sürekli devam eden kavgalar, okuma ve sayı sayma sorunları gerekçe göstermiştir.

ABD Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi ve St.Cloud Devlet Üniversitesi işbirliği ile 2015 yılında ABD'de yaşayan ve öğrenme güçlüğüne olan çocuğa sahip göçmen aileler üzerinde yaptığı araştırmada; ailelerin yaşadıkları zorluklar, yardım ve desteğe ihtiyaç duydukları alanlara değinilmiştir. Araştırmaya katılan ailelerin

öğrenme güçlüğü ile ilgili genel değerlendirmelerinin de yer aldığı bu araştırmada göçmen aileler maddi zorluklar nedeniyle çocuklarına okullar dışında bir destek sağlayamadıklarını, okullarda gerekli olan materyalleri kendilerinin alması gerektiğini ve bu alanda bölgesel eyaletlerin bir destek sağlamadığı ve çalışmak zorunda oldukları için çocuklarına yeterli zamanı ayıramadıkları görüşlerinde birleşmiştir (Keith, 2016).

BÖLÜM III

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada öğrenme güçlüğüne sahip 24 çocuğun aileleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma, problemi teşkil eden değişkenleri birbirinden bağımsız olarak inceleme yerine bu değişkenlerin birlikteliğini ön plana çıkarmaya amaçlamaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2009).

Çalışma Grubu

Katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilirken 17 anne, 7 baba olmak üzere toplam 24 aile ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ailelere kod adı verilmiştir.

Kod adı	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Çocuğunun yaşı	Çocuğun tanı aldığı yaş	Özel Eğitim destek hizmetlerinden faydalandığı yıl
Ahmet	56	Erkek	Lise	17	10	7
Ayşe	39	Kadın	Lise	11	6	5
Dilek	44	Kadın	İlkokul	7	3	2
Emsal	42	Kadın	Lise	10	7	3
Erbil	45	Erkek	Lise	8	6	3
Esra	37	Kadın	Ön lisans	7	6	1
Gürel	41	Erkek	Yüksek lisans	9	6	3
Hülya	34	Kadın	ilkokul	13	5	4
Hüseyin	44	Erkek	Lise	15	2	13
İlknur	37	Kadın	İlkokul	8	5	4
Mahmut	31	Erkek	Ortaokul	7	5	1
Melek	43	Kadın	ilkokul	15	9	6 ay
Meryem K.	35	Kadın	Lise	9	6	1
Meryem T.	56	Kadın	Lise	17	10	7
Meryem U.	37	Kadın	Lise	9	5	3
Mustafa	41	Erkek	Lise	10	4	3
Ozan	41	Erkek	Lise	15	9	6 ay
Özlem	40	Kadın	İlkokul	8	7	2 ay
Salime	43	Kadın	Lise	8	2	6
Selcan	31	Kadın	lisans	7	5	1
Sultan	38	Kadın	Lise	7	6	1
Vedia	32	Kadın	Lisans	8	3	3
Yeliz	43	Kadın	Lise	10	7	3
Zekiye	43	Kadın	Lisans	16	2	14

Ahmet Bey: Ahmet Bey 56 yaşında olup, eğitim düzeyi lisedir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 10 olup, şu anda çocuğu 17 yaşındadır. Çocuğu 7 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Ayşe Hanım: Ayşe Hanım 39 yaşında olup, eğitim düzeyi lisedir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 6 olup, şu anda çocuğu 11 yaşındadır. Çocuğu 5 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Dilek Hanım: Dilek Hanım 44 yaşında olup, eğitim düzeyi ilkokuldur. Çocuğunun tanı aldığı yaş 3 olup, şu anda çocuğu 7 yaşındadır. Çocuğu 2 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Emsal Hanım: Emsal Hanım 42 yaşında olup, eğitim düzeyi lisedir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 7 olup, şu anda çocuğu 10 yaşındadır. Çocuğu 3 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Erbil Bey: Erbil Bey 45 yaşında olup, eğitim düzeyi lisedir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 6 olup, şu anda çocuğu 8 yaşındadır. Çocuğu 3 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Esra Hanım: Esra Hanım 37 yaşında olup, eğitim düzeyi ön lisans'tır. Çocuğunun tanı aldığı yaş 6 olup, şu anda çocuğu 7 yaşındadır. Çocuğu 1 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Gürel Bey: Gürel Bey 41 yaşında olup, eğitim düzeyi yüksek lisans'tır. Çocuğunun tanı aldığı yaş 6 olup, şu anda çocuğu 9 yaşındadır. Çocuğu 3 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Hülya Hanım: Hülya Hanım 34 yaşında olup, eğitim düzeyi ilkokuldur. Çocuğunun tanı aldığı yaş 5 olup, şu anda çocuğu 13 yaşındadır. Çocuğu 4 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Hüseyin Bey: Hüseyin Bey 44 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 2 olup, şu anda çocuğu 15 yaşındadır. Çocuğu 13 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

İlknur Hanım: İlknur Hanım 37 yaşında olup, eğitim düzeyi ilkokuldur. Çocuğunun tanı aldığı yaş 5 olup, şu anda çocuğu 8 yaşındadır. Çocuğu 4 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Mahmut Bey: Mahmut Bey 31 yaşında olup, eğitim düzeyi ortaokuldur. Çocuğunun tanı aldığı yaş 5 olup, şu anda çocuğu 7 yaşındadır. Çocuğu 1 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Melek Hanım: Melek Hanım 43 yaşında olup, eğitim düzeyi ilkokuldur. Çocuğunun tanı aldığı yaş 9 olup, şu anda çocuğu 15 yaşındadır. Çocuğu 6 aydır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Meryem Hanım: Meryem Hanım 35 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 6 olup, şu anda çocuğu 9 yaşındadır. Çocuğu 1 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Meryem Hanım: Meryem Hanım 56 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 10 olup, şu anda çocuğu 17 yaşındadır. Çocuğu 7 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır

Meryem Hanım: Meryem Hanım 37 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 5 olup, şu anda çocuğu 9 yaşındadır. Çocuğu 3 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Mustafa Bey: Mustafa Bey 41 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 4 olup, şu anda çocuğu 10 yaşındadır. Çocuğu 3 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Ozan Bey: Ozan Bey 41 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 9 olup, şu anda çocuğu 15 yaşındadır. Çocuğu 6 aydır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Özlem Hanım: Özlem Hanım 40 yaşında olup, eğitim düzeyi ilkokuldur. Çocuğunun tanı aldığı yaş 7 olup, şu anda çocuğu 8 yaşındadır. Çocuğu 2 aydır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Salime Hanım: Salime Hanım 43 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 2 olup, şu anda çocuğu 8 yaşındadır. Çocuğu 6 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Selcan Hanım: Selcan Hanım 31 yaşında olup, eğitim düzeyi lisans'tır. Çocuğunun tanı aldığı yaş 5 olup, şu anda çocuğu 7 yaşındadır. Çocuğu 1 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Sultan Hanım: Sultan Hanım 38 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 6 olup, şu anda çocuğu 7 yaşındadır. Çocuğu 1 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Vedia Hanım: Vedia Hanım 32 yaşında olup, eğitim düzeyi lisans'tır. Çocuğunun tanı aldığı yaş 3 olup, şu anda çocuğu 8 yaşındadır. Çocuğu 3 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Yeliz Hanım: Yeliz Hanım 43 yaşında olup, eğitim düzeyi lise'dir. Çocuğunun tanı aldığı yaş 7 olup, şu anda çocuğu 10 yaşındadır. Çocuğu 3 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Zekiye Hanım: Zekiye Hanım 43 yaşında olup, eğitim düzeyi lisans 'tır. Çocuğunun tanı aldığı yaş 2 olup, şu anda çocuğu 16 yaşındadır. Çocuğu 14 yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırma, öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi amacıyla hazırlanmış olup, görüşme formu kapsamında temasal bulgulara dayalı sorular hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan temalara göre bulguların elde edilmesi amaçlanmıştır. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler ile bireysel görüşmeler yapılmış ve bulgular toplanmıştır. Görüşmeler aşamasında, sadece aile ve araştırmacı yer almaktadır. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler tüme varımsal veri analizi tekniği ile değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Tüme varımsal veri analizi tekniği birebir görüşme, belge ve gözlem incelemesi ile elde edilmekte ve toplanan veriler anlamlı olarak açıklanmaktadır. Bu nedenle tüme varımsal veri analizi tekniği bu araştırmanın başından sonuna kadar devam eden bir süreç olarak tanımlanabilmektedir. Tümevarımsal veri analizi sonucunda veriler temalar haline dönüştürülmüş ve araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce gerekli olan izinler KKTC Milli Eğitim Bakanlığından ve Yakın Doğu Üniversitesi Etik Kurulundan alınmıştır. Araştırma çalışmasına katılmayı kabul eden gönüllü ailelerin iletişim bilgileri rehberlik araştırma merkezi tarafından araştırmacı ile paylaşılmıştır. Her bir aile ile ilk olarak telefonla iletişim kurulmuştur. Görüşme için randevu alınmıştır. Araştırma kapsamında veri toplamak için aileler ile görüşülmüş ve görüşme formu oluşturulmuştur. Formun oluşturulmasında alan yazın taraması yapılarak görüşme formunda yer alabilecek görüşme soruları geliştirilirmiştir.

Görüşmeler öğrenme güçlüğüne sahip çocukları olan aileler ile uygun olan zamanlarda yapılmıştır. Görüşmelere başlamadan önce ailelere araştırmanın amacı gizliliği konularında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Ayrıca ailelerin görüşme sürecinde verdikleri bilgilerin bu araştırmanın dışında başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacağı, ailelere soruların araştırmacı tarafından sorulacağı ancak; istenirse

sorunun tekrar okunabileceği ve sorular yeterince açık değilse, açıklama yapılabileceği araştırmacı tarafından hem yazılı hem de sözlü olarak aktarılmıştır.

Bunların yanı sıra, görüşme esnasında ailelerin bir sohbet ortamında olduğu gibi rahat davranabilecekleri ve görüşme sırasında ses kaydı yapılmak istendiği bir kez daha ifade edilmiş, araştırmanın herhangi bir sürecinde çalışmadan ayrılabilecekleri ve bunun için kesinlikle bir yaptırım uygulanmayacağı da belirtilmiştir. Ailelere araştırma öncesinde verilecek olan katılımcı bilgilendirme ve aydınlatılmış onam formu sunulmuştur. Görüşme sırasında ailelere sorulmak üzere önceden hazırlanan sorular EK 1'de sunulmuştur.

Araştırmanın verileri KKTC'de bulunan özel eğitim okullarında eğitimine devam eden öğrenme güçlüğü olan çocukların aileleri ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması için kurumdan ve ailelerden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılar, araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın veri toplama sürecinde, belirlenen ailelerin evlerine gidilerek veya ortak bir buluşma noktasında bir araya gelinerek hazırlanmış olan aydınlatılmış onam formu ve görüşme formu teslim edilmiştir. Ailelere araştırma hakkında detaylı bilgi verilerek gereken izinler alındıktan sonra ailelere araştırmaya katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Ayrıca, aileler ile görüşme zamanları uygun zamanlara göre ayarlanıp 30-40 dakikalık oturumlar şeklinde önce araştırmacı tarafından araştırma ile ilgili gerekli olan bilgi ve açıklamalar yapılacak daha sonra sorulara geçilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynler ile yapılan görüşmeler 1 Nisan – 25 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin araştırıldığı bu çalışmada katılımcılarından elde edilen veriler, niteliksel araştırma yöntemi ile incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Toplanan verilerin içerik analizlerinin tamamlanması sonrasında ise; yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Ses kayıtlarının çözümlenmesi sonrasında elde edilen veriler araştırmacı tarafından tekrar incelemiş olup, eksik cevap verilmiş sorular tespit edilmiş ve aileler ile bir sonraki görüşmede sorulmak üzere kaydedilmiştir. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler ile yapılan görüşmelerde ses kayıtlarının dökümlerinde yer alan konuşmalarda; katılımcı

ailelerin görüş ve ifadelerinde hiçbir değişiklik yapılmadan bütüncül yaklaşım modeli ve içerik analiz yöntemine göre yazılmıştır.

Analiz işlemi için tümevarım analiz yöntemini kullanılmıştır. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi için elde edilen verilerde araştırmacı; araştırma temalarını oluşturmadan önce kodlamaları incelemiştir. Araştırmanın temalarını, alt başlıklar ise alt-temaları oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından soruların kategorileri temalara göre bölünmüş ve toplanan veriler ayrı ayrı belirlenen temalar altında analiz edilmiştir.

NO	KOD ADI	SES KAYDI CÜMLE SAYISI	SES KAYDI SATIR SAYISI	NO	KOD ADI	SES KAYDI CÜMLE SAYISI	SES KAYDI SATIR SAYISI
1	Ahmet	32 cümle	36 satır	13	Meryem K.	33 cümle	35 satır
2	Ayşe	28 cümle	30 satır	14	Meryem T.	31 cümle	32 satır
3	Dilek	29 cümle	31 satır	15	Meryem U.	22 cümle	22 satır
4	Emsal	31 cümle	33 satır	16	Mustafa	24 cümle	26 satır
5	Erbil	30 cümle	34 satır	17	Ozan	32 cümle	33 satır
6	Esra	28 cümle	32 satır	18	Özlem	35 cümle	37 satır
7	Gürel	29 cümle	33 satır	19	Salime	19 cümle	23 satır
8	Hülya	25 cümle	28 satır	20	Selcan	24 cümle	29 satır
9	Hüseyin	21 cümle	23 satır	21	Sultan	26 cümle	31 satır
10	İlknur	28 cümle	30 satır	22	Vedia	18 cümle	27 satır
11	Mahmut	26 cümle	30 satır	23	Yeliz	30 cümle	34 satır
12	Melek	29 cümle	31 satır	24	Zekiye	27 cümle	26 satır

BÖLÜM IV
Bulgular

Bu bölümde bu araştırma öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi ile ilgili tüm evrelerini araştırmak amacıyla planlanmıştır. Bu bölümde bu amaca ulaşmak için 24 aile ile yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analiz sonuçları sunulmaktadır. Yapılan analiz sonucunda 11 farklı temaya ulaşılmıştır.

Bu bulgular: öğrenme güçlüğü tanısının konulması, öğrenme güçlüğü tanısı sonrası duygu ve düşünceler, öğrenme güçlüğü tanısı alınan destek, öğrenme güçlüğü belirtileri, öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının durumu, öğrenme güçlüğünün zorlukları, eğitim hizmetleri deneyimi, okul dışı destekler, sosyo-kültürel alışkanlıklar, çocuğa ayrılan süre, öğrenme güçlüğü ile ilgili genel görüş ve değerlendirmeler başlıkları altında sunulmuştur.

1.Çocuğunuzun öğrenme güçlüğü olduğunu nasıl öğrendiniz?

2.Çocuğunuzun öğrenme güçlüğü olduğunu öğrendiğinizde neler hissettiniz? Bu konudaki duygularınızı ve düşüncelerini paylaşabilir misiniz?

3.Çocuğunuz tanı aldığı zaman en fazla kimlerden destek aldığınızı ve en az kimlerden destek aldığınızı düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?

4.Çocuğunuzda öğrenme güçlüğü olduğunu gösteren hangi belirtiler gözlemlediniz?

5.Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip olmak sizin yaşantınızı farklı açılardan nasıl etkiledi? Açıklar mısınız?

- Sosyal hayat açısından,
- Evlilik uyumu açısından,
- Psikolojik/ duygusal durum açısından.

6.Sizce öğrenme güçlüğü olan bir çocuğa sahip olmanın getirdiği zorluklar nelerdir? Bu zorluklarla baş etmek için neler yapıyorsunuz?

7.Çocuğunuz eğitim hizmetlerden faydalanırken yaşadığınız olumlu ve/veya olumsuz deneyimleri paylaşır mısınız?

8.Çocuğunuz okul dışında ne tür desteklerden yararlanıyor? Açıklar mısınız?

9.Öğrenme güçlüğü olan çocuğunuzun sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için neler yaparsınız?

10.Bir gününüzü düşündüğünüzde çocuğunuzla ne kadar süreyle ve neler yaparak zaman geçiriyorsunuz?

11.Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Demografik Bulgular

Tablo 1:

Katılımcıların Ebeveyn Durumları

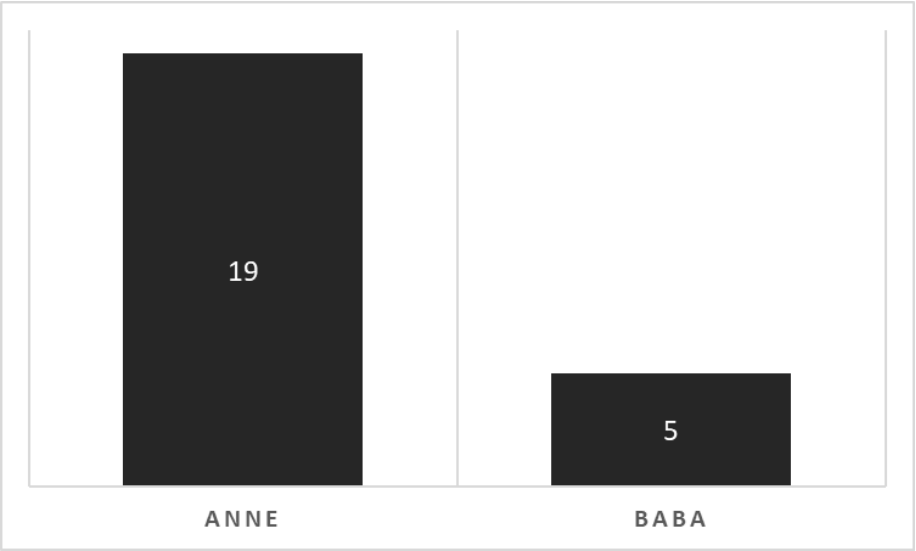

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi ile ilgili tüm evrelerini araştırmak amacıyla yapılan görüşmelerde; araştırmaya katılan katılımcıların 19'u anne, 5'i ise babadır.

Tablo 2:

Katılımcıların Yaş Dağılımları

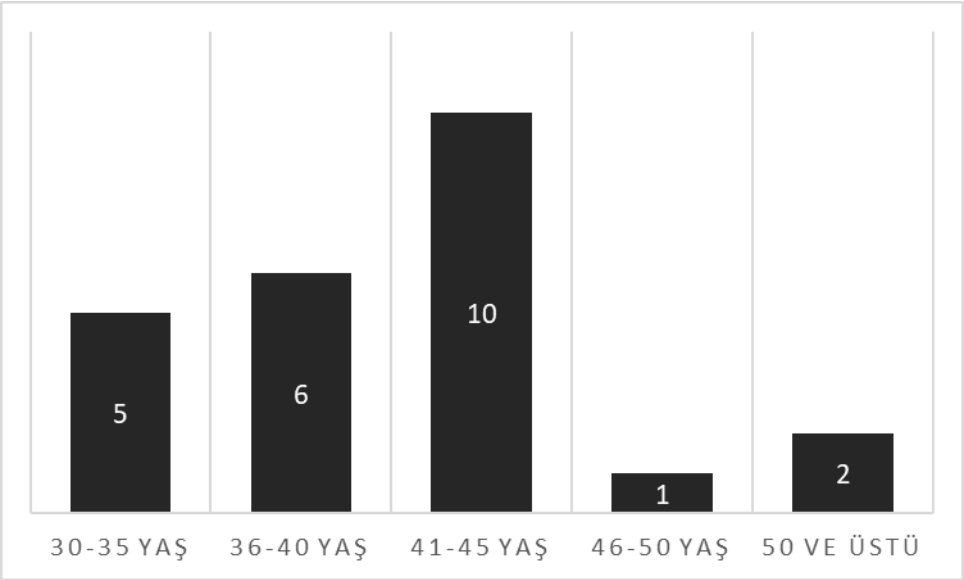

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi ile ilgili tüm evrelerini araştırmak amacıyla yapılan görüşmelerde; araştırmaya katılan katılımcıların 10’u 41-45 yaş, 6’sı 36-40 yaş, 5’i 30-35 yaş, 2’si 50 ve üstü, 1’i ise 46-50 yaş aralığındadır.

Tablo 3:

Katılımcıların Eğitim Durumları Dağılımı

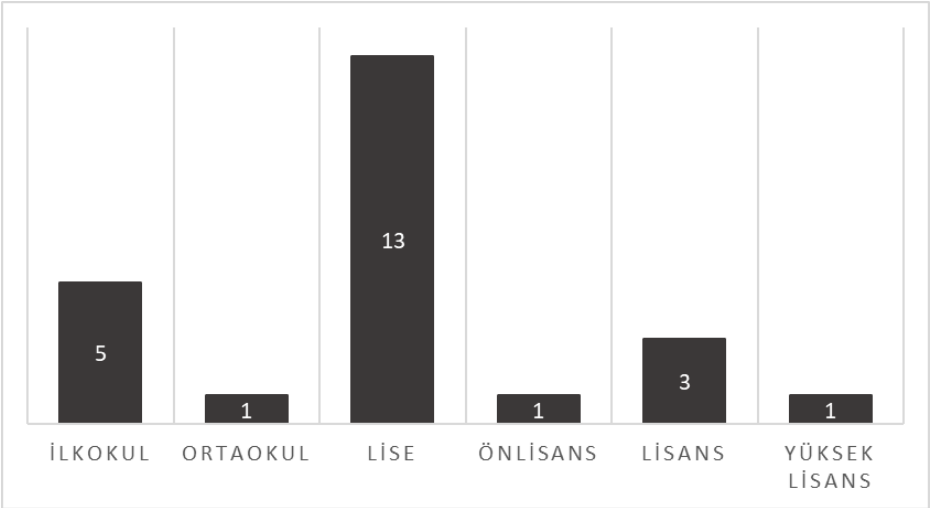

Araştırmaya katılan katılımcıların 13'ü lise, 5'i ilkokul, 3'ü lisans, 1'i ortaokul, 1'i ön lisans, 1'i ise yüksek lisans mezunudur.

Tablo 4:

Katılımcıların Çocuklarının Yaş Dağılımları

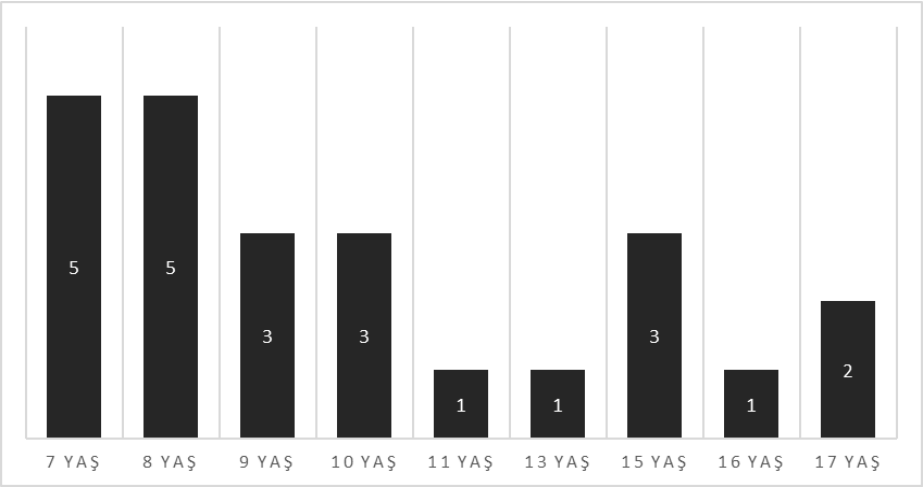

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının yaş dağılımları incelendiğinde çocukların; 5'inin 7 yaşında, 5'inin 8 yaşında, 3'ünün 9 yaşında, 3'ünün 10 yaşında, 3'ünün 15 yaşında, 3'sinin 17 yaşında, 1'inin 11 yaşında, 1'inin 13 yaşında, 1'inin 16 yaşında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5:

Katılımcıların Çocuklarının Öğrenme Güçlüğü Tanısı Aldığı Yaşların Dağılımı

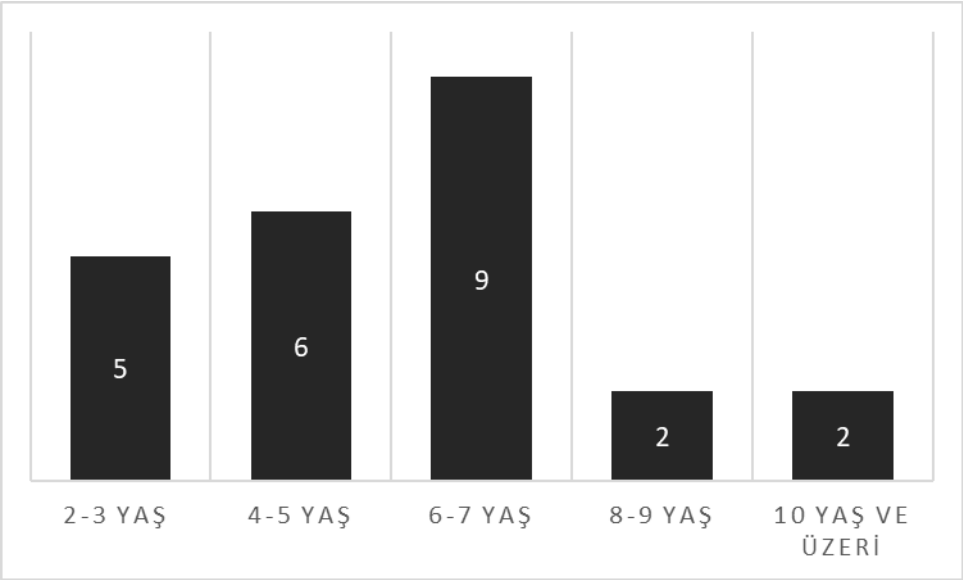

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının öğrenme güçlüğü tanısı aldığı yaşların dağılımı yer almaktadır. Buna göre çocukların 9'u 6-7

yaş aralığında, çocukların 6'sı 4-5 yaş aralığında, çocukların 5'i 2-3 yaş aralığında, çocukların 2'si 8-9 yaş aralığında, çocukların 2'si ise 10 yaş aralığında tanı almıştır.

Tablo 6:

Katılımcıların Çocuklarının Kaç Yıldır Özel Eğitim Destek Hizmetlerinden Faydalandığının Yıllara Göre Dağılımı

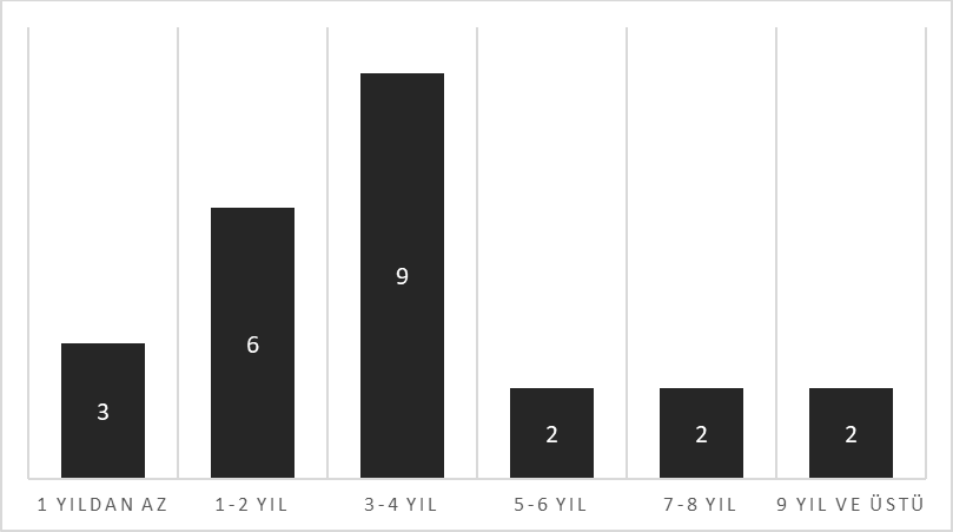

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının kaç yıldır özel eğitim destek hizmetlerinden faydalandığının yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre; çocukların 9'u 3-4 yıl aralığında, çocukların 6'sı 1-2 yıl aralığında, çocukların 3'ü 1 yıldan az, çocukların 2'si 5-6 yıl aralığında, çocukların 2'si 7-8 yıl aralığında, çocukların 2'si 9 yıl üstünde özel eğitim destek hizmetlerinden faydalanmaktadır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin çocuklarına öğrenme güçlüğü tanısının nasıl konduğuna ilişkin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmeler sırasında öğrenme güçlüğü tanısının konulması ile ilgili edinilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucunda ebeveynlerin görüş bildirdikleri yanıtlar; erken tanı, geç tanı, tanı öncesi ailelerin çocuklarına yaklaşımı, tanı sonrası ailelerin çocuklarına yaklaşımı olmak üzere dört ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 14'ü çocuklarında öğrenme güçlüğü olduğunun farkına çocukları ilkokula başlandığında öğretmenlerinin bilgilendirmesi sonrasında varmıştır. Katılımcıların 10'u ise okul öncesi dönemde çocuklarında

öğrenme güçlüğü olduğunu kendileri fark ederek ve sonrasında bir uzmandan destek olarak ortaya çıkarmışlardır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 14'ü, tanı öncesinde çocuklarının yaşadığı zorlukların farkında olmasına rağmen, çocukta öğrenme güçlüğü olabiliceği kanısına kapılmamış ve bu anlamda bir adım atmamışlardır. Bu noktada aileleri eğitim seviyeleri ve kişisel farkındalık düzeylerinin belirleyici olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan katılımcıların 10'u ise; çocuklarında fark ettikleri anlatılanları zor anlama, geç konuşma, hiperaktivite gibi belirleyici etkenler sonrasında çocuklarında öğrenme güçlüğü olabileceğini düşünerek bir uzman yönlendirmesi ile tanı koyma süreci geçirmişlerdir.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü tanısının konulması sürecinde anlattıkları incelendiğinde tanı öncesi ailelerin çocuklarında fark ettiği durumlar aşağıdaki gibidir;

- Konuşma geriliği
- Akranlarına kıyasla gelişme geriliği
- Hiperaktivite ve dikkat eksikliği
- Derslerde öğrenme geriliği
- Kendini ifade etme eksikliği
- Sürekli göz kırpma ve ellerde titreme
- Anlatılanları ve konuşulanları anlayamama
- Akranları ile anlaşamamazlık ve geçimsizlik

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü tanısının konulması süreci sonrasında çocukları ile ilgili yaklaşımlarını anlattıkları değerlendirmeler incelendiğinde, tanı sonrası ailelerin çocuklarına yaklaşımları aşağıdaki gibidir;

- Çocuklara daha fazla zaman ayırarak yaşadıkları zorluk ile ilgilenmek
- Çocukların yaşadıkları zorluklar ile ilgili özel okul araştırması ve uzman araştırması yapmak
- Yaşanılan zorluklar ile ilgili araştırmalar yapmak ve zorluğu yenme becerilerine yönelik kaynaklar okumak
- Çocukların yaşadığı zorlukların farkında olunmasına rağmen iş sebepleri ve zaman yetersizliği nedeniyle bir aksiyon alamamak.

- Çocukların yaşadığı zorlukların farkında olunmasına rağmen nasıl bir aksiyon alacağını ve ne yapacağını bilmemesi

Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun verdiği yanıta göre çocukların öğrenme güçlüğü okula başladıkları dönemde belirlenmiştir. Örneğin "Hüseyin Bey: Okuldan söylediler. Ana okuluna giderken öğretmeni kimseyle anlaşamadığını söyledi ve bizi psikoloğa yönlendirdi. Orada teşhis kondu" diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması öncesi ilişkin problemi açıklamıştır.

Hülya Hanım: "Öğretmenleri söyledi, ders yaparken bazı şeyleri anlamıyor, ben evde de fark ediyordum bazı şeyler sohbet ettiğimizde anlamakta sıkıntıları vardı" diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması öncesi ilişkin problemi açıklamıştır.

Selcan Hanım: "Çok küçük yaşlardan itibaren pek çok alanda zorlandığını fark ediyorduk, özellikle kendini ifade etme konusunda yaşıtlarıyla oyun oynarken, parkta oynarken bile hep bir desteğe ihtiyaç duyuyordu. Ancak tam olarak fark etmemiz kreşe başladığı zaman olmuştu. Öğretmenlerinin de bizi uyarması iyice fark etmemize sebep olmuştu" diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması öncesi ilişkin problemi açıklamıştır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin tanı sonrası duygu ve düşüncelerine ilişkin ilgili görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmeler sırasında öğrenme güçlüğü tanısı sonrası duygu ve düşünceler ile ilgili veriler sunulmuştur. Veri analizi sonucunda ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; öğrenme güçlüğü tanısı sonrası duygu ve düşünceler altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 22’si çocuklarına öğrenme güçlüğü tanısı konulduktan sonra çok üzüldüğünü ve tanı sonrası sürecin kendilerinin duygu ve düşüncelerini etkilediği belirtirken, katılımcıların 2’si ise öğrenme güçlüğü tanısı konulduktan sonra süreçten etkilenmediklerini, duygu ve düşüncelerinde de buna bağlı olarak bir değişim olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 8’si çocuklarına öğrenme güçlüğü tanısı konulmasında kendilerinden kaynaklı bir ihtimal olup olmadığında sorgularken, katılımcıların 6'sı çocuklarına öğrenme güçlüğü tanısı konulmasından sonra süreci

kabullenmekte zorluk çektiklerini ve neden kendi çocuklarının böyle bir durum olduğunu sorguladıklarını belirtmiştir. Örneğin; Hüseyin Bey "1. Çocuğumuzun durumunu öğrendiğimiz ilk zaman, sürekli bu neden bizim çocuğumuzun başına geldi diye düşündük. Zaman geçtikçe ve biz daha farklı daha ağır vakaları gördükçe durumu kabullenip halimize şükredip tedavisini devam ettirdik" diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması sonrası duygu ve düşüncelerine ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 10'u çocuklarına öğrenme güçlüğü tanısı konulmasından sonra, bu sorunun kalıcı olabileceğini ve çocuklarının yaşam boyu öğrenme güçlüğünü yenemeyeceğini düşünürken, katılımcıların çocuklarına öğrenme güçlüğü tanısı konulmasından çok etkilenerek psikiyatri ve psikolog desteği almaya başladıklarını belirtmiştir. Örneğin; Esra Hanım: "Durumu kabullenmem çok zor oldu. 5 yıl boyunca kabul edemedim. Ara ara psikiyatriste ve psikoloğa gittim. Doktorun çocuğuma verdiği ilaçları kullanmayı reddettim. Bu durum 5 yıl boyunca böyle sürdü ancak belirtiler artıp çocuğumun eğitim hayatı ve çevresi ile olan sosyal yaşantısını kötü yönde etkileyince durumu kabullendim. Okulda derslerine girmiyor, arkadaşları ile sürekli kavga ediyordu" diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması sonrası duygu ve düşüncelerine ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Melek Hanım: "İlk öğrendiğimde ben çok üzüldüm, çocuğumun ben durumunu daha ağır bir durum olarak düşünmüştüm, ilerde çok daha kötü sorunlar yaşayabileceğini düşündüm, bizlerde eşimle psikolog 'tan tedavi aldık ve araştırmaya başladık." Diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması sonrası duygu ve düşüncelerine ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 10'si çocuklarına öğrenme güçlüğü tanısı konulmasını normal karşılarken, duygu ve düşüncelerin herhangi bir değişim olmadığını ve öğrenme güçlüğünün olağan bir durum olabileceğini belirtmiştir. Öğrenme güçlüğü tanısı konulmasından sonra duygu ve düşüncelerin herhangi bir değişim olmadığını belirten katılımcıların daha önce diğer çocuklarında benzer tanılar yapıldığı görülmektedir. Bu katılımcıların duygu ve düşüncelerin herhangi bir değişimin olmaması diğer çocuklarında tanı konulmasından sonra öğrenme güçlüğünün olağan bir durum olarak karşılanması olabileceği düşünülmektedir. Örneğin; Sultan Hanım "Çocuğumun öğrenme güçlüğü olduğunu öğrendiğim zaman pek bir şey hissetmedim. Ben zaten bir şeylerin bilincindeydim. Açıkçası biz daha kötü bir sonuçla karşı karşıya geleceğimizi düşünüyorduk. Çocuğumuzla ilgili bize

daha önce hiç konuşamayacağına, hiç yürüyemeyeceğine dair aslı olmayan şeyler söylenmişti. O sebeple konulan tanının öğrenme güçlüğü olduğunu duyunca bu duruma neredeyse sevindik" diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması sonrası duygu ve düşüncelerine ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Ayşe Hanım "Pek bir şey hissetmedim. Kendi çocuğumu gözlemleyip durumu anlamıştım ve bu duruma hazırlıklıydım. Sadece çocuğumun özel eğitim alması gerektiğini düşündüm tanı ile ilgili pek bir şey hissetmedim. Özel gereksinimli bir çocuğum daha olduğu için, bu durum bende şok etkisi yaratmadı" diyerek öğrenme güçlüğü tanısının konulması sonrası duygu ve düşüncelerine ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü tanısının konulması sonrasında duygu ve düşünceleri incelendiğinde, tanı sonrasında ailelerin duygu ve düşüncelerinde ortaya çıkan genel yaklaşımlar aşağıdaki gibidir;

- Şok olma ve şaşırma
- Durumu kabullenememe
- Ailenin kendisini suçlaması
- Çocuğun öğrenme güçlüğünü hayat boyu çekeceği kaygısı
- Çevrenin çocuğa bakış açısının değişmesi ve çocuğun çevre tarafından dışlanma endişesi

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü tanısı sonrası alınan desteklere ilişkin görüşleri

Araştırmada cevap aranan 3.soru öğrenme güçlüğü olan çocukların ailelerinin tanı sonrasında en fazla ve en az kimlerden destek aldıklarını anlamaya yöneliktir. Veri analizi sonucunda ebeveynlerin görüş bildirdikleri yanıtlar; destek alma ve destek alamama olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 5'i tanı sonrasında en çok desteği eşinden aldığını, katılımcıların 6'sı tanı sonrasında en çok desteği eşi ve ailesinden aldığını, katılımcıların 7'si tanı sonrasında en çok desteği ailesinden ve yakın çevresinden aldığını, katılımcıların 6'sı tanı sonrasında en çok desteği öğretmenlerden ve uzmanlardan aldığını belirtmiştir. Örneğin; Selcan Hanım "Çocuğum tanı aldığı zaman, eşim, ailem ve dostlarımdan büyük bir destek gördüm. En az destek

aldıklarım ise zaten hayatımda çok da yeri ve fonksiyonu olan kişiler değillerdi" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası alınan desteğe ilişkin görüşünü açıklamıştır

Araştırmaya katılan katılımcıların 20'si tanı sonrasında en az destek aldığı kişilerin olmadığını, tanı sonrasında başta eşleri, aileleri, yakın çevreleri ve özel eğitim öğretmenleri olmak üzere herkesin çok ilgili ve alakalı olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların 4'ü ise az destek olan kişilerin olduğunu belirtmiştir. Buna göre katılımcılardan 1'i çocuğunun babasından destek alamadığını, katılımcılardan 1'i kayınvalidesinden destek alamadığını, katılımcılardan 1'i çocuk doktorundan destek alamadıklarını, katılımcılardan 1'i ise yakın çevresinden destek alamadıklarını belirtmiştir. Örneğin; Esra Hanım "Çocuğum tanı aldıktan sonra en fazla annem, babam ve kardeşlerimden destek alırken en az desteği de çocuğumun babasından gördüm" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası alınan desteğe ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü belirtilerine ilişkin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmeler sırasında çocuklarda görülen öğrenme güçlüğü belirtileri ile ilgili verilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucu ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; çocuklarda öğrenme güçlüğü ile ilgili belirtilerin fark edilmesi ve çocuklarda öğrenme güçlüğü ile ilgili belirtilerin fark edilmemesi olmak üzere 2 ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 14’ü çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtilerini fark etmezken, katılımcıların 10’u çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtileri olduğunu fark etmiştir. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü belirtileri ile ilgili anlattıkları incelendiğinde ailelerin çocuklarında gözlemlediği belirtiler aşağıdaki gibidir;

- Konuşma geriliği
- Akranlarına kıyasla gelişme geriliği
- Hiperaktivite ve dikkat eksikliği
- Derslerde öğrenme geriliği

Örneğin; Selcan Hanım: "En baştan başlarsak, yürümesi yaşıtlarına nazaran biraz daha geç başladı (14 aylık). Konuşmalarda sıkıntı yani kelime haznesi dar ve tekrarlı konuşmalar mevcuttu. Tuvalet eğitimi çok zorlu geçti 4 yaşına geldiğinde

halen tam olarak öğrenememişti. Oyun kurmada çok zorlanıyordu. Bir şeylerin ters gittiğini düşünmeye başladım" diyerek öğrenme güçlüğü belirtilerine öncesi ilişkin problemi açıklamıştır.

Hülya Hanım: “Çocuğum 3 yaşından sonra konuşmaya başladı, çok fazla konuşmazdı, çağırdığımız zaman arkasına dönüp bakmazdı. Göz teması kuramazdı. Bir şeye odaklanmışsa siz ne kadar ilgilenmeye çabalasanız da o kendi ilgilendiği şeyle ilgileniyordu. Dikkat dağınıklığı vardı" diyerek öğrenme güçlüğü belirtilerine öncesi ilişkin problemi açıklamıştır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının durumuna ilişkin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmelerde çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alması sonrasında aile hayatının durumu ile ilgili verilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucu ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; aile hayatının tanın sonrası etkilenmesi ve aile hayatının tanın sonrası etkilenmemesi olmak üzere 2 ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 20'si tanı sonrasında aile hayatının etkilendiğini belirtirken, katılımcıların 4’ü aile hayatının etkilenmediği ve tanı öncesinde de olduğu gibi aile hayatının devam ettiğini belirtmiştir. Tanı sonrasında aile hayatının etkilendiğini belirten 20 katılımcının aile hayatını etkileyen faktörler aşağıdaki gibidir;

- Sosyal hayat
- Evlilik uyumu, eşler arası çatışmalar
- Psikolojik sorunlar ve çatışmalar
- Duygusal yoğunluk
- İş yaşantısı ve kariyere olumsuz etkiler,
- Ekonomik sıkıntılar

Araştırmaya katılan ve tanı sonrasında aile hayatının olumsuz etkilendiği belirten 20 katılımcıdan 5’i, sosyal hayatlarının olumsuz etkilendiği belirtmiştir. Katılımcıların verdikleri bilgilere göre; tanı öncesinde daha sosyal bir hayatları varken, tanı sonrasında utanma, üzüntü, psikolojik sorunlar ve çatışmalarında getirdiği etkiler ile sosyal hayattan kopma yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin;

Selcan Hanım “Sosyal hayat açısından çok zor oldu. Eskiden yaptığımız birçok şeyi yapamaz olduk. Oğlum aynı zamanda kalabalık ortamları sevmediği için pek çok ortama zorunlu olmadıkça girmedik. Çünkü ağlama krizleri yaşıyordu, bu yüzden organize olup hiç doğum günü yapamadık ona. Evlilik uyumu açısından eşim ve ben hep oğlumuzun rahat edebileceği şekilde düzenledik hayatımızı. Hep uyum içindeydik. Psikolojik ve duygusal açıdan hep aklımızda yarın onun için ne yapacağız vardı. Özellikle ben oğluma sırf kendim yapabilmek için uzun yıllar çalışmadım hep evde onunla zaman geçirdim. Tabi genç bir kadın olarak bu durum psikolojimi epey yıprattı. Bunun dışında hep oğluma gözlem halinde olduğumdan en ufak zorlanışında, yaşıtlarınca dışlanmasında duygusal çöküşler yaşadığım çok oldu. Sosyal yaşantımız, eşim ile ilişkimiz ve birbirimize ayırdığımızdan etkilendi” diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının etkilendiği ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan ve tanı sonrasında aile hayatının olumsuz etkilendiği belirten 20 katılımcıdan 3’ü, eşleri ile ilişkilerinin olumsuz etkilendiği belirtmiştir. Örneğin; Ayşe Hanım "Baba durumu kabul etmediği için onun çocuğa davranışı daha farklı, benimki daha farklı oluyor. Babasının davranışlarının farklı olması sebebiyle tartışmalarda yaşıyoruz. O bazı davranışlarını çok tolere etmiyor, çocuğumuzdan farklı beklentileri oluyor. Bu da evlilikte çatışma yaşamamıza sebep oluyor" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının etkilendiği ilişkin görüşünü açıklamıştır. Araştırmaya katılan ve tanı sonrasında aile hayatının olumsuz etkilendiği belirten 20 katılımcıdan 10’u, tanı sonrasında psikolojik sorunlar, çatışmalar ve duygusal yoğunluk yaşadığını, bu sebeple aile hayatlarının olumsuz etkilendiği belirtmiştir. Örneğin; “Eşim ve ben psikolojik olarak sadece kendi içimizde çocuğumuz hiçbir şey yapamayacakmış gibi kaygılara düşmüştük. Eşim ile duygu buhranları geçirdiğimiz ve çocuğumuzun haline üzüldüğümüz durumlar çok oldu. Bir süre eşim ile eskiye dönemedik, eski mutluluğumuzu yakalayamadık“ diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının etkilendiği ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan ve tanı sonrasında aile hayatının olumsuz etkilendiği belirten 20 katılımcıdan 1’i tanı sonrasında iş yaşantısı ve kariyerinin olumsuz etkilendiğini ve bu durumun aile hayatlarına olumsuz etkiler bıraktığını belirtmiştir. Örneğin; Hüseyin Bey "Çocuğumun özel durumu iş yaşantımda ilerlememe engel oldu. Mesleğim askerliktir. Oğlumun özel durumundan dolayı nöbetlerden muaf tutuldum, evime daha yakın yerlerde görev aldım. Bu durumda iş yaşantımda bana

farklı gözle bakılmasına sebep oldu. İş yaşantımın etkilenmesi ve mesleki anlamda ilerlememin durması bir dönem içime kapanmama neden oldu. Eşimde bu durumdan çok etkilendi, eşim ile iletişimimiz bir süre eskisi gibi olmadı. Çocuğuma yeterli ilgiliyi bir süre gösteremedim" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının etkilendiği ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan ve tanı sonrasında aile hayatının olumsuz etkilendiği belirten 20 katılımcıdan 1'i tanı sonrasında ekonomik olarak zorluklar yaşamaya başladıklarını ve bu durumun aile hayatlarına olumsuz etkiler bıraktığını belirtmiştir. Örneğin; Erbil Bey: "Çocuğumda öğrenme güçlüğü olması bizi maddi yönden biraz sıkıntıya soktu. Tanı sonrası daha çok üzerine düşmeye başladıki doktorlar ve uzmanlar ile görüşmeler yaptık. Maddi olarak bu görüşmeleri karşılamada zorlandım. Bir süre sonra ekonomik sıkıntılar eşimle de zaman zaman tartışmalar yaşamamıza neden oldu" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının etkilendiği ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğünün zorluklarına ilişkin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmelerde çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alması sonrasında öğrenme güçlüğünün zorlukları ile ilgili verilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucu ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; tedavi süreci ve eğitim zorlukları, maddi zorluklar, psikolojik zorluklar, çevrenin bakış açısı ve çevre ile mücadele, sosyal hayattan kopma zorlukları, aile hayatının olumsuz etkilenmesi, çocuğa zaman ayrıma ve onunla ilgilenme zorlukları olmak üzere 7 ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 6'sı, öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında yaşadıkları en önemli zorluğun tedavi süreci ve eğitim zorluğu olduğunu belirtmiştir. Bu aileler tedavi sürecinde; sürecin uzun sürmesi, çocuğun tedavi sürecinin zaman alacak olması ve zorluğu yenmede olumlu yönde hızlı tepki vermemesi, öğrenme güçlüğü eğitimlerinin zaman alacak olması, uzman ve rehabilitasyon merkezlerine erişim konularında zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Zekiye Hanım: "Biz tedavi süreci ve eğitim yönünden bazı zorluklar çektik. Okumada güçlük çektiği için kendimizi kötü hissettik. Tedavinin uzun süreceği için kaygılandık. Tüm sınıf arkadaşları okumayı öğrenip de sizin çocuğunuz öğrenemeyince ister istemez kendinizi kötü hissediyorsunuz. Çocuğum şu an liseye gidiyor. Seviye olarak sınıf

arkadaşlarının daha gerisinde ama ben yine de lisede eğitim almasını istiyorum. Eğitimini tamamlaması için elimden geleni yapıyorum. Gösterdiği ilerleme az seviyede sınıf arkadaşlarının düzeyine erişemiyor ama ben bunun bilincindeyim. Hayatıma devam ediyorum. Bu durum üzüntü verici ama yine de zamanla alışıyorsunuz" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası yaşadığı zorluğa ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 2'si, öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında yaşadıkları en önemli zorluğun maddi zorluklar olduğunu belirtmiştir. Bu aileler tedavi süreçlerinde çocuklarını rehabilitasyon merkezine götürme, uzman kontrolleri, ulaşım masrafları ve çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Erbil Bey; "Çocuğumda öğrenme güçlüğü olması maddi olarak bizi biraz zorlasa da biz elimizden gelen her şeyi yaptığımızı düşünüyoruz." diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası yaşadığı zorluğa ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 8'i, öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında yaşadıkları en önemli zorluğun psikolojik zorluklar olduğunu belirtmiştir. Bu aileler çocuklarında öğrenme güçlüğü tanısı almalarından sonra; durumdan kendilerini sorumlu tutma, çevrenin davranışlarının yarattığı duygusal yoğunluk, eşler arası çatışmalar, tartışmalar ve fikir ayrılıklarının olması ve kişisel olarak kendilerine eskisine nazaran daha az zaman ayıracak olmaları nedeniyle psikolojik zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Salime Hanım: "Zorluğu çok tabi ki, psikolojik olarak çok zor. Çok sabır gerektiriyor yemesinden, uyumasından, yıkanmasından doğru ve yanlış konuşması, hal ve hareketleri hepsi psikolojik olarak bizi yıpratıyor. Elimizden geldiğince yardımcı olarak, doğruyu örnek göstererek, yardım ederek ilgilenmeye çalışıyoruz" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası yaşadığı zorluğa ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 3'ü, öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında yaşadıkları en önemli zorluğun çevrenin bakış açısı ve çevre ile mücadele olduğunu belirtmiştir. Bu aileler çocuklarına tanı konduktan sonra çevrelerindeki arkadaşları, akrabaları ve komşularının yaklaşımlarının değiştiğini, iletişim ve diyaloglarının eskiye nazaran azaldığını ve çocuklarına daha önce gösterilen yaklaşımın önceden olduğu gibi olmadığını ifade etmişlerdir. Örneğin Hülya Hanım: "Asıl zorluk dışardaki çevrenin bakış açısıdır, evde anne ne kadar olursa olsun merhametlidir, bakar ilgilenir ama okulda çocuğun dışlanması, arkadaş edinememesi, toplumdan

dışlanması beni rahatsız ediyor. Bunların olması beni çok üzüyor. Destek verici konuşmalar yapıyorum, başarılı olduğun zaman çevren senden uzak durur gibi konuşmalar yapıyorum" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası yaşadığı zorluğa ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 2'si, öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında yaşadıkları en önemli zorluğun sosyal hayattan kopma zorluğu olduğunu belirtmiştir. Bu aileler tanı öncesinde aktif bir sosyal hayatlarının olduğunu, kendilerine, arkadaşlarına ve yakın aile çevresi ile iyi zaman geçirdiğini ifade ederken, tanı sonrasında bu sosyal etkinliklerin neredeyse bitme noktasına geldiğini ifade etmişlerdir. Örneğin İlknur Hanım: "Sosyal açıdan zorluklarla karşılaştığımızı söyleyebilirim. Karşılaştığım zorluklarla baş etmek için sabredip, çocuğum için elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyorum. Ama sosyal hayattan kopmam beni çok zorluyor" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası yaşadığı zorluğa ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 2'si, öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında yaşadıkları en önemli zorluğun aile hayatının olumsuz etkilenmesi olduğunu belirtmiştir. Bu aileler tanı sonrasında özellikle aile içinde çatışmalar, tartışmalar ve görüş ayrılıkları yaşamaktadırlar. Örneğin Melek Hanım: "Evlilik uyumumuz bizde hep tartışma konusudur. Tanıdan sonra ilk zamanlarda hep kendimizi suçladık, eşim bazen çocuğa bazı şeyleri izin verirken ben izin vermek istemiyordum ve aramızda çatışmalar ve tartışmalar olurdu. Yaşadığım en büyük zorluk eşim ile yaşadığım zorluklar" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası yaşadığı zorluğa ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 1'i, öğrenme güçlüğü tanısı sonrasında yaşadıkları en önemli zorluğun çocuğa zaman ayrıma ve onunla ilgilenme zorlukları olduğunu belirtmiştir. Bu aile tanı sonrasında çocuğuna zaman ayırmada oldukça zorlandığını ifade etmiştir. Örneğin "Ahmet Bey: "Çocuğa zaman ayırmak, onunla ilgilenmek, destek olmak çok zordur ve zaman isteyen bir şeydir. Elbette zaman zaman yaşanılan daha başka zorluklarda oldu fakat zoru ona gösterilmesi gereken ilgi ve ayrılması gereken zamandır. Ama öğretmeni bize bu konuda çok destekledi, eksik olduğu alanlar için bizlerin ne yapması gerektiğiyle ilgili çalışmalar hazırlıyordu. Bizde ne yapacağız ne yapmalıyız arayışından kaybettiğimiz zamanı bu şekilde çocuğa ayırır olduk" diyerek öğrenme güçlüğü tanısı sonrası yaşadığı zorluğa ilişkin görüşünü açıklamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılar yaşadıkları zorluklarla baş edebilmek için aşağıdaki eylemlerde bulunduklarını ifade etmişlerdir;

- Psikolog ve psikiyatri desteği
- Sabır göstererek bir süre sonra yaşanan zorlukların geçeceği inancı
- Çocuklarının yaşadığı zorluğun ilahi bir sınav olduğu düşünme ve (inanç telkinleri)
- Eşinin ve aile bireylerinin desteği

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin eğitim hizmetleri deneyimine ilişkin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmelerde çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alması sonrasında; çocuğun eğitim hizmetlerinden faydalanırken yaşanılan olumlu ve olumsuz deneyimler ile ilgili verilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucu ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; olumlu ve olumsuz deneyimler olmak üzere 2 ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 13'ü çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alması sonrasında eğitim hizmetlerinden faydalanırken olumlu deneyimler yaşadıklarını ve herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Eğitim hizmetlerinden faydalanırken yaşanılan olumlu deneyimler aşağıdaki gibidir; Katılımcıların verdikleri yanıtlar gruplandırıldığında eğitim hizmetleri sonrasında yaşanan olumlu deneyimler aşağıdaki gibidir;

- Çocuğun ders çalışırken zorluk çıkarmayı bırakması
- Öğrenme güçlü zorluğunun eğitimler sonrasında düzelmeye başlaması
- Öğretmenlerin yaklaşımı, çocukları motive edici ve yönlendirici gücü
- Çocuğun özgüven kazanmaya başlaması
- Çocuğun sosyal etkileşiminin gelişmeye başlaması
- Geri kaldığı konularda akranlarına yetişmeye başlaması
- Çocukta gözlemlenen gelişimlerin aileleri motive etmesi
- Öğretmelerin yaklaşımlarının çok iyi olması, ailelerin ve çocukların kendilerini değerli hissetmeleri

Araştırmaya katılan katılımcıların 11'i çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alması sonrasında eğitim hizmetlerinden faydalanırken hem olumlu hem de olumsuz deneyimler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacıların verdikleri bilgilere göre

sadece olumsuz deneyim yaşayan kimse olmamıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar gruplandırıldığında eğitim hizmetleri sonrasında yaşanan olumsuz deneyimler aşağıdaki gibidir;

- Öğretmenlerin etkili olamaması ve çocuğum hem okulda hem de evde derslerine yeterli ilgili göstermemesi
- Öğretmenlerin yeterli özeni ve ilgiyi göstermemesi
- Devlet özel eğitim merkezlerinin yeterli kalitede eğitim verecek durumda olmaması
- Öğretmenlerin ve uzmanların ailenin neler yapacağı ve yapması gerektiği konusunda yeterli yönlendirmemeyi yapamaması

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin okul dışı desteklerine ilikin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmelerde çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alması sonrasında; çocuğun okul dışında ne tür desteklerden yararlandığı ile ilgili verilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucu ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; okul dışında desteğe başvuranlar ve okul dışı desteğe başvurmayanlar olmak üzere 2 ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 16'sı çocuklarının okul dışında da destek aldığını belirtirken, katılımcıların 8'i okul dışı bir destek almadıklarını belirtmiştir. Okul dışında destek alınan yerler aşağıdaki gibidir;

- Özel eğitim okulları ve rehabilitasyon merkezleri
- Psikologlar
- Çocuk gelişimi uzmanları

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-kültürel alışkanlıklarına ilişkin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmelerde öğrenme güçlüğü olan çocuğun sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için neler yapıldığı ile ilgili verilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucu ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; sosyo-kültürel aktiviteler yapanlar, sosyo-kültürel aktiviteler yapmayanlar olmak üzere 2 ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 16'sı olan çocuğun sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için gerekli aksiyonları alırken, katılımcıların 8'i sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için herhangi biriey yapmadıklarını belirtmiştir.

Çocuklarının sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için yapılanlar aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır;

- Halk dansları etkinliği
- Basketbol ve futbol okulları
- Keman ve piyano dersleri
- Aile çevresinde çocuğu olan ailelere yapılan ziyaretler
- Birlikte kitap okuma saatleri
- Birlikte resim yapma günleri
- Birlikte oyun oynama günleri
- Sinema faaliyetleri

Araştırmaya katılan ve çocuğun sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için herhangi bir faaliyet yapmadıklarını belirten ailelerin gerekçeleri arasında yeterli zamanlarının olmaması, sosyo-kültürel faaliyet yapmaya bütçelerinin olmaması, işten fırsat bulamama, okulda çocuğun yaptığı faaliyetlerin yeterli bulunması yer almaktadır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin çocuğa ayrılan süreye ilişkin görüşleri

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmelerde aileler bir günlerini düşündüğünde çocuklarına ne kadar süreyle ve neler yaparak zaman geçirdiği ile ilgili verilen bilgiler sunulmuştur. Veri analizi sonucu ebeveynlerin görüş bildirdikleri konular; ayrılan süre ve birlikte yapılan faaliyetler olmak üzere 2 ana başlık altında toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 20'si çocuklarına anne ve baba olarak her gün zaman ayırdıklarını ve çocukları ile ilgilendikleri belirtirken, katılımcılardan 4'ü çocuklarına zaman ayıramadıklarını belirtmiştir.

Çocuklarına zaman ayırdığını belirten anne ve babaların 11'i günde 2-3 saat aralığında çocuğuna zaman ayırdığını ifade ederken, katılımcıların 6'sı 1-2 saat aralığında, katılımcıların 3'ü ise 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını belirtmiştir.

Çocuklarına zaman ayıran ailelerin çocukları ile neler yaptıkları incelediğinde yapılan faaliyetler aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır;

- Okul ödevleri ve dersleri tekrar etme
- Okulda neler yaptığı ile ilgili sohbetler
- Birlikte kitap okuma
- Birlikte oyunlar oynama

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin Öğrenme Güçlüğü ile İlgili genel görüş ve değerlendirmeler

Bu temada anne ve babalar ile yapılan görüşmelerde öğrenme güçlüğü ile ilgili genel görüş ve değerlendirmeleri gruplandırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların 24'ü öğrenme güçlüğü ile ilgili yaşadıkları deneyimler ile ilgili görüşlerini paylaşmıştır. Elde edilen değerlendirmeler gruplandırıldığında katılımcıların görüşleri aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır;

- Daha iyi ve daha donanımlı okullar
- Daha iyi ve daha donanımlı öğretmenler
- Özel eğitime daha fazla zaman ve süre ayrılmasının sağlanması
- Küçük gruplar halinde eğitimler yapılması
- Ailelerin bilinçlendirilmesi, okul dışında da neler yapılacağı konusunda yönlendirmelerin verilmesi
- Öğrenme güçlüğü ve özel eğitim ile ilgili devlet politikalarının güçlendirilmesi (Ailelere maddi ve manevi destekler verilmesi)

BÖLÜM V
Tartışma

Çalışmanın amacında belirtildiği üzere öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelenmesi bulgularda ifade edildiği gibi 11 tema üzerinden tartışılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen ilk tema öğrenme güçlüğü tanısının konulması ile ilişkilidir. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü tanısının konulması sürecinde anlattıkları incelendiğinde tanı öncesi ailelerin çocuklarında fark ettiği durumlar arasında konuşma geriliği, akranlarına kıyasla gelişme geriliği, hiperaktivite ve dikkat eksikliği, derslerde öğrenme geriliği, kendini ifade etme eksikliği, sürekli göz kırpma ve ellerde titreme, anlatılanları ve konuşulanları anlayamama, akranları ile anlaşamamazlık ve geçimsizlik yer almaktadır. Kolarado Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi'nin (Colorado Learning Disabilities Research Center) 2017 yılında Kolarado bölgesinde yaşayan ve bölgesi özel eğitim merkezlerinde eğitim alan çocukların aileleri ile yaptığı araştırmada; tanı öncesi ailelerin çocuklarında fark ettiği durumlar arasında okuma zorluğu, sayıları öğrenme zorluğu, arkadaşları ile iletişim kurmama ve içe kapanıklık, aile bireylerinin söylediklerini yapmama ve anlamama yer almaktadır (El Kah & Lakhouaja, 2018). Kolarado Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi'nin yaptığı araştırmada elde edilen sonuçlar ile bu araştırmada elde edilen sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen ikinci tema öğrenme güçlüğü tanısı sonrası duygu ve düşünceler ile ilişkilidir. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü tanısının konulması sonrasında duygu ve düşünceleri incelendiğinde, tanı sonrasında ailelerin duygu ve düşüncelerinde ortaya çıkan genel yaklaşımlar arasında şok olma ve şaşırma, durumu kabullenememe, ailenin kendisini suçlaması, çocuğun öğrenme güçlüğünü hayat boyu çekeceği kaygısı, çevrenin çocuğa bakış açısının değişmesi ve çocuğun çevre tarafından dışlanma endişesi yer almaktadır. Güney Kore Eğitim Bakanlığı'nın (South Korean Ministry of Education, KME) 2015 yılında yaptığı "Güney Kore Bölgelere Göre Öğrenme Güçlüğü ve Özel eğitim Merkezlerinin Durumu" adlı çalıştayda; Seul, Busan, Daegu, İncheon, Daejeon, Gwangju, Ulsan ve Sejong şehirlerinde yaşayan öğrenme güçlü olan çocuğa sahip 622 ailenin öğrenme güçlüğü tanısı sonrası ilk tepkileri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Çalıştay'da verilen bilgiye göre tanı sonrası ailelerin %68'i şok olma ve

şaşırma yaşarken, ailelerin %17'si bunun olağan bir durum olduğunu ve özel eğitimler ile çözüm sağlanabileceğini, ailelerin %9'u çocuklarının hareketleri gözlemledikten sonra öğrenme güçlüğü olabileceğini ve buna hazırlıklı olduklarını, ailelerin %6'sı ise öğrenme güçlüğü olan çocuğunun durumundan kendilerini sorumlu tuttukları belirtmiştir (Frank, 2017). Güney Kore Eğitim Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği bu çalıştayda verilen bilgiler ile araştırmamızın sonucundan elde edilen bilgiler benzerlik göstermekte olup, ailelerin tanı sonrasında verdikleri en büyük tepki şok olma ve şaşırma olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmada elde edilen üçüncü tema öğrenme güçlüğü tanısı sonrası alınan destek ile ilişkilidir. Araştırmaya katılan katılımcıların 5'i tanı sonrasında en çok desteği eşinden aldığını, katılımcıların 6'sı tanı sonrasında en çok desteği eşi ve ailesinden aldığını, katılımcıların 7'si tanı sonrasında en çok desteği ailesinden ve yakın çevresinden aldığını, katılımcıların 6'sı tanı sonrasında en çok desteği öğretmenlerden ve uzmanlardan aldığını belirtmiştir. 2014 yılında Universität Regensburg'un Almanya'da devlet desteği ile öğrenme güçlüğü olan çocuklarını okula gönderen aileler ile yapılan "Aileler ve Öğrenme Güçlüğü" (Familien und Lernschwierigkeiten) araştırmada; Alman devletinin özel eğitim okullarının yeterliliği ve öğrenme güçlüğü olan çocuklara sahip ailelere verilen desteklerin yeterliği araştırılmıştır. Bu araştırmada aileler en verimli desteği özel eğitim okullarında yer alan öğretmenlerden, çocuk gelişimi uzmanlarından ve psikologlardan aldıklarını belirtmiştir (MacKenzie, 2015). Bu bilgiler, üçüncü tema kapsamında incelenen öğrenme güçlüğü tanısı sonrası alınan destek sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Araştırmamıza katılan ailelerden bir bölümü en çok desteği öğretmenlerden ve uzmanlardan aldığını belirtmiştir.

Bu araştırmada elde edilen dördüncü tema öğrenme güçlüğü belirtileri ile ilişkilidir. Araştırmaya katılan katılımcıların 14'ü çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtilerini fark etmezken, katılımcıların 10'u çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtileri olduğunu fark etmiştir. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin öğrenme güçlüğü belirtileri ile ilgili anlattıkları incelendiğinde ailelerin çocuklarında gözlemlediği belirtiler arasında konuşma geriliği, akranlarına kıyasla gelişme geriliği, hiperaktivite ve dikkat eksikliği ve derslerde öğrenme geriliği yer almaktadır. EASPD'nin (European Agency for Special Needs and Inclusive Education) 2017 yılında Birleşik Krallık, Galler bölgesinde öğrenme güçlüne olan çocuğa sahip 114 aile ile yaptıkları mülakatlarda; ailelerin 89'u çocuklarında

öğrenme güçlüğü belirtilerini fark ederken, ailelerin 25'i ise çocuklarında öğrenme güçlüğü belirtilerini fark etmediği beyan etmiştir. Çocukların da öğrenme güçlüğü belirtilerini fark eden aileler konuşma zorluğu, kekeleme, söyleneni anlamama, davranış bozuklukları, arkadaşları ile sürekli devam eden kavgalar, okuma ve sayı sayma sorunları gerekçe göstermiştir (Frank, 2017). Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen veriler ile araştırmamızın sonucunda elde edilen veriler benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen beşinci tema öğrenme güçlüğü tanısı sonrası aile hayatının durumu ile ilişkilidir. Araştırmaya katılan katılımcıların 20'si tanı sonrasında aile hayatının etkilendiğini belirtirken, katılımcıların 4'ü aile hayatının etkilenmediği ve tanı öncesinde de olduğu gibi aile hayatının devam ettiğini belirtmiştir. Tanı sonrasında aile hayatının etkilendiğini belirten 20 katılımcının aile hayatını etkileyen faktörler arasında sosyal hayat, evlilik uyumu, eşler arası çatışmalar, psikolojik sorunlar ve çatışmalar, duygusal yoğunluk, iş yaşantısı ve kariyere olumsuz etkiler ve ekonomik sıkıntılar yer almaktadır. Franklin Pierce Üniversitesi Özel Eğitim bölümü öğrencilerinin New Hampshire bölgesinde öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip 60 aile ile yaptıkları araştırmada "Tanı Öncesi Öğrenme Güçlüğü Belirtileri, Tanı Sonrası Alınan Önlemler" araştırılmıştır. Araştırmaya katılan ailelerin %44'ü tanı sonrasında da aile yaşamlarında bir değişiklik olmadan devam ettiğini, ailelerin %53'ü tanı sonrasında özel eğitim masrafları nedeniyle zorlandığını ve harcama kalemlerini eskiye nazaran değiştirdiklerini, ailelerin %3'ü ise aile yaşamlarının etkilendiğini belirtmiştir (Keith, 2016). Bu araştırmanın sonuçları, elde ettiğimiz bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen altıncı tema öğrenme güçlüğünün zorlukları aile hayatının durumu ile ilişkilidir. Araştırmaya katılan katılımcılar yaşadıkları zorluklarla baş edebilmek için psikolog ve psikiyatri desteği, sabır göstererek bir süre sonra yaşanan zorlukların geçeceği inancı, çocuklarının yaşadığı zorluğun ilahi bir sınav olduğu düşünme ve (inanç telkinleri), eşinin ve aile bireylerinin desteği eğilimlerinde bulunmaktadır.

Bu araştırmada elde edilen yedinci tema eğitim hizmetleri deneyimi ile ilişkilidir. Eğitim hizmetlerinden faydalanırken yaşanılan olumlu deneyimler gruplandırıldığında çocuğun ders çalışırken zorluk çıkarmayı bırakması öğrenme güçlü zorluğunun eğitimler sonrasında düzelmeye başlaması, öğretmenlerin yaklaşımı, çocukları motive edici ve yönlendirici gücü, çocuğun özgüven kazanmaya

başlaması, çocuğun sosyal etkileşiminin gelişmeye başlaması, geri kaldığı konularda akranlarına yetişmeye başlaması, çocukta gözlemlenen gelişimlerin aileleri motive etmesi, öğretmelerin yaklaşımlarının çok iyi olması, ailelerin ve çocukların kendilerini değerli hissetmeleri sonuçlarını varılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen sekizinci tema okul dışı destekler ile ilişkilidir. Araştırmaya katılan katılımcıların 16'sı çocuklarının okul dışında da destek aldığını belirtirken, katılımcıların 8'i okul dışı bir destek almadıklarını belirtirken, okul dışında destek alınan yerler arasında özel eğitim okulları ve rehabilitasyon merkezleri, psikologlar ve çocuk gelişimi uzmanları yer almaktadır. UNICEF'in 2015 yılında Oslo'da gerçekleştirdiği Eğitim ve Kalkınma Zirvesinde (Background paper for the Oslo Summit on Education and Development); Avrupa bölgesinde özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların ailelerinin devlet okulları dışında ne gibi çözümler aradığına dair bilgilere değinilmiştir. Zirve'de verilen bilgilere göre Orta Avrupa, Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa ülkelerinde devletin sağladığı özel eğitim imkanları ile ilgili aileler "yeterli" görüşünü beyan ederken, özellikle Güney Avrupa ülkelerinin bir bölümünde aileler kendi imkanları dahilinde özel eğitim merkezlerine yönelmektedir. Doğu Avrupa ülkelerinde ise ailelerin büyük bir bölümünün maddi imkansızlıklar içinde olması tanı sonrası destek almayı kısıtlarken, devletin sağladığı imkanlarında yetersiz olduğu görüşü öne çıkmıştır (Keith, 2016). Araştırma sonucumuzda maddi nedenlerden dolayı okul dışında destek imkanı yaratamayan ailelerin olduğu görülmekte olup, araştırma sonuçları, Zirve'de verilen sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen dokuzuncu tema sosyo-kültürel alışkanlıklar ile ilişkilidir. Araştırmaya katılan katılımcıların 16'sı olan çocuğun sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için gerekli aksiyonları alırken, katılımcıların 8'i sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için herhangi bir şey yapmadıklarını belirtmiştir. Çocuklarının sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için yapılanlar faaliyetler arasında halk dansları etkinliği, basketbol ve futbol okulları, keman ve piyano dersleri, aile çevresinde çocuğu olan ailelere yapılan ziyaretler, birlikte kitap okuma saatleri, birlikte resim yapma günleri, birlikte oyun oynama günleri ve sinema faaliyetleri yer almaktadır. Florida Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi'nin (Florida Learning Disabilities Research Center) 2018 yılında Florida eyaletinde yer alan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri öğretmenleri ile gerçekleştirdikleri araştırmada; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine gelen çocukların davranışları, gelişme

gösterdikleri alanlar ve ailelerin sosyo-ekonomik yapıları ile ilgili bilgiler derlenmiştir (El Kah & Lakhouaja, 2018). Elde edilen verilere göre; aileler çocuklarına özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri haricinde de uzmanlar ve eğitmenler ile destek vermektedir. Bu özel eğitim merkezlerinde yer alan çocukların birçoğunun özel bakıcıya sahip olduğu, ailelerin çocukları ile en çok hafta sonları eyalet oyun merkezleri ve parklarında zaman geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Dokuzuncu tema kapsamında sosyo-kültürel alışkanlıklar incelendiğinde araştırmaya katılan ailelerinde benzer hafta sonu aktiviteleri yaptıkları görülmektedir.

Bu araştırmada elde edilen onuncu tema çocuğa ayrılan süre ile ilişkilidir. Araştırmada çocuklarına zaman ayırdığını belirten anne ve babaların 11'i günde 2-3 saat aralığında çocuğuna zaman ayırdığını ifade ederken, katılımcıların 6'sı 1-2 saat aralığında, katılımcıların 3'ü ise 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını belirtmiştir. Çocuklarına zaman ayıran ailelerin çocukları ile neler yaptıkları incelediğinde yapılan faaliyetler arasında okul ödevleri ve dersleri tekrar etme, okulda neler yaptığı ile ilgili sohbetler, birlikte kitap okuma ve birlikte oyunlar oynama yer almaktadır. Amerika Öğrenme Güçlükleri Derneği'nin (Learning Disabilities Association of America LDA) Kansas eyaletinde yer alan özel eğitim merkezlerine giden 188 çocuğun aileleri ile yaptıkları araştırmada ailelerin yaşadıkları deneyimler incelenmiştir. Bu araştırmada ailelerin %86'sı çocuklarına gerekli zamanı ayırarak hafta da en az 12 saat çocukları ile zaman geçirdiklerini ve en az bir hafta sonu aktivitesi yaptıklarını belirtirken, ailelerin %14'ü çocuklarına yeterli zamanı ayıramadığı belirtmiştir (Keith, 2016). Ailelerin %6'sı ise özel eğitim merkezlerinin görev ve sorumluluklarını yeterli oranda yerine getirmediğini, çocuklarının özel eğitim derslerinden sonra da yaşadığı güçlüğün istikrarlı bir düzelme göstermediğini belirtmiştir.

Bu araştırmada elde edilen on birinci tema öğrenme güçlüğü ile ilgili genel görüş ve değerlendirmeler ile ilişkilidir. Araştırmaya katılan katılımcıların 24'ü öğrenme güçlüğü ile ilgili yaşadıkları deneyimler ile ilgili görüşlerini paylaşmıştır. elde edilen değerlendirmeler gruplandırıldığında katılımcıların görüşleri arasında daha iyi ve daha donanımlı okullar, daha iyi ve daha donanımlı öğretmenler, özel eğitime daha fazla zaman ve süre ayrılmasının sağlanması, küçük gruplar halinde eğitimler yapılması, ailelerin bilinçlendirilmesi, okul dışında da neler yapılacağı konusunda yönlendirmelerin verilmesi, öğrenme güçlüğü ve özel eğitim ile ilgili devlet politikalarının güçlendirilmesi (ailelere maddi ve manevi destekler verilmesi)

yer almaktadır. ABD Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi ve St.Cloud Devlet Üniversitesi işbirliği ile 2015 yılında ABD'de yaşayan ve öğrenme güçlüğüne olan çocuğa sahip göçmen aileler üzerinde yaptığı araştırmada; ailelerin yaşadıkları zorluklar, yardım ve desteğe ihtiyaç duydukları alanlara değinilmiştir. Araştırmaya katılan ailelerin öğrenme güçlüğü ile ilgili genel değerlendirmelerinin de yer aldığı bu araştırmada göçmen aileler maddi zorluklar nedeniyle çocuklarına okullar dışında bir destek sağlayamadıklarını, okullarda gerekli olan materyalleri kendilerinin alması gerektiğini ve bu alanda bölgesel eyaletlerin bir destek sağlamadığı ve çalışmak zorunda oldukları için çocuklarına yeterli zamanı ayıramadıkları görüşlerinde birleşmiştir (Keith, 2016). ABD Öğrenme Güçlüğü Araştırma Merkezi ve St.Cloud Devlet Üniversitesinin gerçekleştirdiği bu araştırmadan elde edilen veriler ile bu araştırmaya katılan katılımcıların verdikleri yanıtlar benzerlik göstermektedir.

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Bireylerde nörolojik temelli problemler nedeniyle oluşan yazma, okuma vb. gibi durumlarda görülen sorunlar öğrenme güçlüğü olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme güçlüğünün etkileri, okul öncesi dönem içerisinde görülmeye başlamakta olup hayat boyu devam eden ve bu hususta gerekli olan tedbirler alınmadığı takdirde yetişkinlerin ve çocukların eğitim-öğretim başta olmak üzere sosyal ve psikolojik taraflarını da negatif olarak etkileyen bir sorundur.

Öğrenme güçlüğünde erken teşhis çocukların tedavi süreçlerine erken başlayıp yaşıtlarına yetişebilmeleri bakımından son derece önem taşımaktadır. Erken teşhisin okul öncesi dönemde konulabilmesi ise öğrenme güçlüğü olan çocuğun ailesinin bilinçli olması ile mümkün olabilir. Ebeveynler çocuğunun davranışlarını ne kadar iyi analiz edip değerlendirebilir ise çocuğun iyileşme süreci o kadar hızlı olmaktadır. Fakat okul öncesi dönemde çocuğun davranışları ebeveynler tarafından çok doğru analiz edilememektedir. Çoğunlukla ebeveynler çocuğun sergilediği tutumları yanlış yorumlayarak çocuğunun zeka bakımından geri olduğunu düşünerek hareket etmektedirler. Bu durum ise, anne ve babanın öğrenme güçlüğü ile alakalı yeteri kadar bilgiye sahip olamamasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan araştırmalarda, öğrenme güçlüğünde erken tanının aile unsurunun değerlendirilmesinde anne-babanın eğitim ve sosyo ekonomik seviyesinin erken teşhisin konulmasında direkt olarak bağlantılı olduğu belirlenmiştir. Araştırma sorularına cevap veren ebeveynler, eğitim seviyeleri hususunda bilgi vermiş ve kimi ebeveynler ise sosyo ekonomik durumları ile ilgili bilgiler vermiştir. Ailelerin cevaplamış oldukları bu soruların neticesinde elde edilen sonuçlar incelendiğinde, ailelerin eğitim ve gelir seviyeleri ne kadar yüksek ise çocuklarının sergilemiş olduğu tutumları analiz etmeleri o kadar başarılı olmuştur. Bu da öğrenme güçlüğü olan çocuğun sorununa erken teşhis konma imkanı sağlamaktadır. Fakat eğitim ve sosyo ekonomik düzeyi düşük olan ailede çocuğun davranışları anlaşılamayarak çocuğa kendini dışlanmış hissettirilmektedir.

Araştırmalar sonucunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde öğrenme güçlüğü olan çocuklara sahip ailelerin yaşam deneyimleri ile ilgili araştırmaların

geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde öğrenme güçlüğü sorununun bilinmesi çoğunlukla çocuk 1. 2. veya 3. sınıfa giderken mümkün olabilmektedir. Ebeveynler tarafından anlaşılamayan davranış ve tutumlar öğretmenler tarafından da anlaşılamamakta ve çocuk hem aile içerisinde hem de okulda dışlanmaktadır. Ancak birçok ülkede ise öğrenme güçlüğüne dair hem eğitsel hem de tıbbi yöntemler kullanılmaktadır.

Öğrenme güçlüğü belirtilerinin ebeveynler tarafından doğru bir şekilde analiz edilip erken tanı konması çocuğun ileride sağlıklı bir kişi olarak yaşamını sürdürmesi açısından önem taşımaktadır. Kişilerin öğrenme güçlüğü sorunlarının anlaşılmayıp uygun eğitim ve tedavi programlarının uygulanmaması onların toplum içinden soyutlanıp kendi içlerine kapanmalarına yol açabilmektedir. Bundan dolayı öğretmenler ve ailelerin bu husus ile daha bilinçli duruma getirilmeleri gerekir.

Öğrenme güçlüğü olan çocukların ebeveynleri ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda, öğrenme güçlüğünün çocuklarda okul öncesi dönemlerde başladığı fakat öğrenme güçlüğü tanısının yoğunlukla okul döneminde tespit edildiği saptanmıştır. Bir ailenin kendi çocuğunun başka çocuklardan farklı olduğunu kabullenmesi oldukça zordur. Ancak erken tanı ve tedavi çocuklarının yaşamını pozitif düzeyde değiştirebilmekte ve etkileyebilmektedir. Araştırmanın neticelerine göre, öğrenme güçlüğü tanısının ebeveynler tarafından konması veya aile tarafından fark edilmesi çocukla vakit geçirme, çocuğa gösterilen ilgi ve eğitim seviyesi ile bağlantılıdır. Çocukları ile vakit geçiren ebeveynler öğrenme güçlüğü farkındalığı yaşarken, çocuklarına yeterli zaman ayırmayan veya vakit geçirmeyen ebeveynlerin öğrenme güçlüğü ayrımı yapması oldukça güçtür. Öğrenme güçlüğü farkındalığı okul öncesi eğitim veya ilkokul öğretmenlerinin çocuğun davranışlarını son derece dikkatli bir şekilde analiz etmesi ile olabilmektedir.

Araştırmaya katılan aileler tanı sonrasında sosyal, psikolojik ve maddi sorunlar başta olmak üzere birçok zorlukla karşı karşıya kalmıştır. Eğitim seviyesi üniversite altı olan ailelerde öğrenme güçlüğü belirtilerini fark etme düzeyi oldukça düşükken, üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip oran daha üst seviyelerdedir. Eğitim seviyesi üniversite altından olan aileler öğrenme güçlüğü ile mücadele konusunda zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu grup, ayrıca tanı sonrasında da yönlendirmelere ihtiyaç duymaktadır. Eğitim seviyesi üniversite ve üstü olan aileler daha bilinci hareket ederken, okul haricinde de özel eğitim yollarının arayışına girmekte, yaşadıkları zorluklar ile ilgili psikolog, psikiyatri ve çocuk gelişimi

uzmanlarından da destek almaktadırlar. Tanı sonrasında aile yaşantılarının tamamen değiştiği de gözlemlenmiştir. Tanı sonrasında çocuklarına yaklaşımları, ayırdıkları zaman, ilgi ve alakaları da değişen aileler yapacak tüm faaliyetlerin merkezine çocuklarını koyarak ve onları düşünerek hareket etmeye başlamışlardır.

Öneriler

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler; süreç boyunca psikolojik anlamda birçok zorlukla mücadele edebilmektedir. Çocuğun öğrenme güçlüğü ile ilgili mücadelesinde ailelerinde rolü oldukça kritiktir. Bu nedenle ailelerin psikolojik olarak zorlandığı durumlarda faydalanabileceği danışma merkezleri veya danışma hattı kurulması faydalı olacaktır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler tanı ve tedavi süreci ile ilgili bilinçlendirilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı dönemsel olarak bu yönde ailelere yönelik destekleyici eğitim programları açabilir veya ailelerin sürekli faydalanabileceği dijital bir platform veya online kanal yararlı olacaktır. Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler, kaygı ve stres durumlarını yönetebilmek ve bu durumu en aza indirgemek için öğretmenler ile sık sık iletişim kurmalıdır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğretmenler aileleri çocuklarına nasıl davranacakları, nasıl yardımcı olacakları ve nasıl yaklaşımlar gösterecekleri konusunda yönlendirici olmalı, öğrenme güçlüğü sürecinde daha farkında ebeveynler olmalarına destek olmalıdırlar.

Bu araştırma, öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin incelendiği bir çalışmadır. Konu kapsamına benzer olarak yapılacak çalışmalarda daha çok katılımcıya ulaşmak için daha yetişkin öğrenme güçlüğüne sahip bireylerde araştırma kapsamına dahil edilerek, ileri yaş gruplarında yaşanılan ailesel zorluklarda incelenebilir ve araştırma kapsamı genişletilebilir.

KKTC'de öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerine etki eden etmenleri inceleyen araştırmaların kapsamı oldukça az oluğu görülmektedir. Bu nedenle; öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin yaşam deneyimlerinin etki eden etmenlerin kapsamlı olarak araştırılması, ailelerin çocukları ile tanı öncesinde ve sonrasında kuracakları iletişim ve diyalogları güçlendirecektir.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler, çocuklarının gittiği okullardaki öğretmenler tarafından bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Ailelere yönelik

yapılacak bilgilendirme ve yönlendirmeler ailelerin stres ve kaygı düzeylerinin azalmasına olumlu yönde etki edebilir.

Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip aileler, Aile Bakanlığı tarafından dönemsel olarak denetlenmeli, ailelerin stres ve kaygı durumları ile ilgili tespitler yapılmalıdır. Aile Bakanlığının yapacağı denetlemeler, çocukların öğrenme güçlüklerini yenmeleri konusunda önemli etkiler sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Aksoy, N. (2003). Eylem araştırması: Eğitimsel uygulamaları iyileştirme ve değiştirmede kullanılacak bir yöntem. *Eğitim Yönetimi, 36,* 474-489.

Alegöz, A. ve Bala,M. (2013). Öğrenme Güçlükleri İçin Okumayı Değerlendirme ve Geliştirme. İstanbul: Nobel Yayıncılık. s30-76.

Anne, B., Clohessy, Evelyn S. Johnson. (2014). Identification and Evaluation of Learning Disabilities: The School Team's Guide to Student Success. USA: Corwin Press. s15-127.

Ansari, D. (2008). Effects of development and enculturation on number representation in the brain. *Nature Reviews Neuroscience, 9*(4), 278-291. doi:10.1038/nrn2334. *Aphasiology, 15*(7), 635-647.

Aras, Ş., Ünlü, G. ve Varol Taş, F. (2007). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniğine Başvuran Hastalarda Belirtiler, Tanılar ve Tanıya Yönelik İncelemeler. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 10*(1). s32-64.

Atalay, Ö. D. (2013). Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğa Sahip Annelerin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bailey, A.B. ve Smith, W.S. (2014). Providing Effective Coping Strategies and Supports for Families with Children with Disabilities. Intervention In School and Clinic. 2th ed ABD: Springer Inc.

Baltacıoğlu, A. (2016). Özel Eğitimde Ailenin Önemi. Erişim Tarihi: 05 Haziran 2020,http://www.ozelegitimturkiye.com/ozel-egitimde-ailenin-onemi.html

Beaton, B. (2016). Dyslexia, Reading and the Brain: A Sourcebook of Psychological and Biological Research. Canada: Psychology Press.

Bender, W. (2014). Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler ve Eğitimleri. İstanbul: Nobel Yayınevi.

Bender, W. N. (2014). Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler ve Eğitimleri. (Çeviri editörü: Hakan Sarı), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Benn, F. (2016). The Dyslexia Empowerment Plan: A Blueprint for Renewing Your Child's Confidence and Love of Learning.ABD: Ballantine Book.

Bernie, W. (2017). Learning About Learning Disabilities. Almanya: Die Gestalten Verlag.

Boğan, T. (2009).ÖÖG'de Erken Müdahale Eğitim Programının Etkisi. Ankara: Erzurum Atatürk Üniversitesi.

Butterworth, B. (2003). Dyscalculia screener: Highlighting children with specific learning difficulties in mathematics.

Chinn, S. ve Ashcroft, R. (2006). Mathematics for dyslexics: Including dyscalculia (3rd ed.). West Sussex: Wiley.

Clauss, A. ve Hammer, B. (2002). Çocuklarınıza Öğrenmeyi Nasıl Öğretebilirsiniz?.İstanbul: Rota Yayınları.

Dawn, P. F. (2015). Essentials of Specific Learning Disability Identification. 6th ed. ABD: Wiley.

Doğan, H. (2012). Özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale eğitim programının etkisinin incelenmesi. (Yayımlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Doğru, S. (2000). Öğrenme Güçlükleri. İstanbul: Eğiten Kitap.

Doksat, N. (2014). Anne Babalar İçin Başucu Kitabı. İstanbul: Som Kitap.

El Kah, A., ve Lakhouaja, A. (2018). Developing effective educative games for Arabic children primarily dyslexics. *Education and Information Technologies, 23*(6), 2911-2930.

Erdoğan, A. ve Özdemir Erdoğan, E. (2009). Toplama ve çıkarma kavramlarının öğretimi ve öğrenci güçlükleri. E. Bingölbali ve M. F. Özmantar (Editörler), İlköğretimde Karşılaşılan Matematiksel Zorluklar ve Çözüm Önerileri. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Frank R. (2017). Dyslexia: Theory and Research. 4th ed. USA: The MIT Press.

Geary, D. (2004). Mathematics and learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities, 37*(1), 4-15.

Geary, D., ve Hoard, M. K. (2001). Numerical and arithmetical deficits in learningdisabled children: Relation to dyscalculia and dyslexia.

George, S. (2015). Dyslexia: Research and Resource Guide. 5th ed. UK: Allyn & Bacon.

Gürsel, O. (2017). Özel Gereksinimli Olan Öğrencilerin Matematik Beceri ve Kavramlarının Değerlendirilmesi. O. Gürsel (Ed.) Özel Gereksinimli Öğrencilere Matematik Beceri ve Kavramlarının Öğretimini Planlama ve Uygulama. Ankara: Vize Yayıncılık.

Helmy, F. (2017). The Math Handbook for Students with Math Difficulties, Dyscalculia, Dyslexia or ADHD: (Grades 1-7). USA: Universal Publishers.

Joseph, K. (2013). The RTI Approach to Evaluating Learning Disabilities (The Guilford Practical Intervention in the Schools Series). 4th ed. USA: The Guilford Press; Lay-flat edition. s34-158.

Kalkan, A. (2019). Öğrenme Güçlüğü, İstanbul: Çizge Yayıncılık.

Karakaş, S., Erden G., Bakar E. E. ve Dinçer E. D., (2017). Öğrenme Bozukluğu, Ankara: Eğitim Kitabevi Yayınları.

Kavale, A. (2001). Discrepancy Models in the Identification of Learning Disability Executive Summary, Iova University.

Keith, J. (2016). Learning Disabilities Sourcebook (Health Reference Series). USA: Omnigraphics Inc.

Kempe, C., Gustafson, S., & Samuelsson, S. (2011). A longitudinal study of early reading difficulties and subsequent problem behaviors. *Scandinavian Journal of Psychology, 52(*3), 242-250.

Korkmaz, B. (2000). Öğrenme sorunları: disleksi, disgrafi, diskalkuli. Pediatrik Davranış Nörolojisi. İstanbul: İnkılap Yayınevi

Kurtbeyoğlu, D. (2019). Öğrenme, Ankara: Akademisyen Kitabevi.

L. Wehmeyer (2016). Research-Based Practices for Educating Students with Intellectual Disability. USA: Routledge.

MacKenzie, R. (2015). Reaching and Teaching the Child with Autism Spectrum Disorder: Using Learning Preferences and Strengths. USA: Jessica Kingsley Publishers.

Mamie B. Crockett ve Walter L. Crockett (2015). Dyslexia is Not a Disease - It's a Learning Difference: Theoretical and Practical Approaches to Teaching Struggling Readers with Learning . USA: CreateSpace Independent Publishing Platform.

Marie. J. & Hogan, T. (2009). Dyslexia and Your Child. London: Brussels: Dyslexia International.

Marion Potastic (2014). The Dyslexic Adventures of Sheldon Potastic: One Family's Struggle with Public School Special Education. UK: Yellow Rose Publishing.

McNulty, M.A. (2003). Dyslexia And The Life Course. Journal of Learning Disabilities.

Melekoğlu, M. A., (2017). Özel öğrenme güçlüğünün nedenleri ve özellikleri. Macid Ayhan Melekoğlu ve Uğur Sak (Ed.). Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek (s. 24- 53). Ankara: Pegem.

Metin, E. N. (2012). Özel Gereksinimli Çocuğun Aileye Katılımı. Ankara: Maya Akademi.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2014). Çocuk Gelişimi Eğitimi, Ankara, TC Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Olkun, S. (2015). Matematik Öğrenme Güçlükleri/ Diskalkuli. Öğrenme Güçlükleri Ed: S. Sunay Yıldırım Doğru, Ankara: Eğiten Kitap.

Olkun, S., ve Akkurt-Denizli, Z. (2015). Temel Sayı İşleme Görevleri Kullanılarak Matematik Bozukluğu Riskli Öğrencilerin Belirlenmesi. Düşünen Adam(in press).

Özyürek, M. (2015). Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Eğitimi. G. Akçamete (Dü.) içinde, Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, Ankara: Kök Yayıncılık.

Priscilla, V. (2011). About Dyslexia. 4th ed. USA: Modern Learning Publishing.

Rich, R. and Shapiro,J. (2016). Facing Learning Disabilities in the Adult Years: Understanding Dyslexia, ADHD, Assessment, Intervention, and Research. USA: Oxford University Press.

Ruth, F. (2013). Dyslexia: A Teacher's Journey: Memoir. USA: Darby Press.

Sak, U. (2017). Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek. İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.

Semerci, B. (2013). Öğrenme Güçlüğünü Nasıl Yendim?.İstanbul: Yeşil Dinozor Yayınevi.

Semerci, B. (2013). Öğrenme Güçlüğünü Nasıl Yendim?.İstanbul: Yeşil Dinozor Yayınevi.

Soderstrom, H. ve Gillberg, C. (2003). Learning disability. The Lancet. s803-818.

Sucuoğlu, B., Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Özel Eğitim Dergisi, 6*(1), 41-57.

Sürmeli, Z. (2019). Öğrenme Bozukluğu, İstanbul: Akademisyen Kitabevi.

Swanson Heyles Lee (2014). Handbook of Learning Disabilities. USA: Guilford Press.

Sylvia, M. (2006). Dyslexia: How to Survive and Succeed at Work. USA: Vermilion.

Şafak, P. (2007). "Az gören öğrencilere eldeli toplama öğretiminde uyarlanmış basamaklı öğretim yönteminin etkisi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 5*, 1: 27- 46, 2007.

Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2009). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Sosyal Bilimler Dizisi. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Vassaf, B.(2004). Öğrenme Yetersizliği. İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Visual Brand Learning Center Research (2017). The Atom Study Guides: Great for students with Dyslexia, ADHD as well as ESL student. 2nd ed. USA: Independently published.

Yıldırım, (2012). Öğrenme Güçlükleri. İstanbul: Eğiten Kitap. s12-87,91-213.

Yıldız, S. (2004). Öğrenme güçlüğü olan çocukların psikososyal özellikleri, Sorunları ve Eğitimi. *HAYEF Journal of Education, 1*(2), 169-180.

EKLER

Ek 1: Görüşme Formu

1.Çocuğunuzun öğrenme güçlüğü olduğunu nasıl öğrendiniz?

2.Çocuğunuzun öğrenme güçlüğü olduğunu öğrendiğinizde neler hissettiniz? Bu konudaki duygularınızı ve düşüncelerini paylaşabilir misiniz?

3.Çocuğunuz tanı aldığı zaman en fazla kimlerden destek aldığınızı ve en az kimlerden destek aldığınızı düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?

4.Çocuğunuzda öğrenme güçlüğü olduğunu gösteren hangi belirtiler gözlemlediniz?

5.Öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip olmak sizin yaşantınızı farklı açılardan nasıl etkiledi? Açıklar mısınız?

- Sosyal hayat açısından,
- Evlilik uyumu açışımdan,
- Psikolojik/ duygusal durum açısından.

6.Sizce öğrenme güçlüğü olan bir çocuğa sahip olmanın getirdiği zorluklar nelerdir? Bu zorluklarla baş etmek için neler yapıyorsunuz?

7.Çocuğunuz eğitim hizmetlerden faydalanırken yaşadığınız olumlu ve/veya olumsuz deneyimleri paylaşır mısınız?

8.Çocuğunuz okul dışında ne tür desteklerden yararlanıyor? Açıklar mısınız?

9.Öğrenme güçlüğü olan çocuğunuzun sosyo-kültürel alışkanlıklar kazanması için neler yaparsınız?

10.Bir gününüzü düşündüğünüzde çocuğunuzla ne kadar süreyle ve neler yaparak zaman geçiriyorsunuz?

11.Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Ek 2 – Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Onay Formu

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

06.04.2020

Sayın Tümay Çelikiz

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2020/463 proje numaralı ve **"Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Deneyimlerinin İncelenmesi"** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol
Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü
Direnç Kanol

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

İntihal Raporu

tez

ORIGINALITY REPORT

8%	8%	0%	%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	docs.neu.edu.tr Internet Source	7%
2	www.edam.com.tr Internet Source	<1%
3	www.hayatdanismanlikmerkezi.com Internet Source	<1%
4	www.fussilet.com Internet Source	<1%
5	ERSAN, Deniz Tekin and KİZİR, Mine. "Williams Sendromu Olan Bireylerin Ailelerinin Deneyimlerinin ", Ankara Üniversitesi, 2016. Publication	<1%
6	www.european-agency.org Internet Source	<1%
7	ornekderyarehabilitasyon.com Internet Source	<1%
8	acikarsiv.ankara.edu.tr Internet Source	<1%